ROLAND BARTHES

Ara Olaylar*

Türkçesi: Sema Rifat

*SEL YAYINCILIK

ROLAND BARTHES • ARA OLAYLAR

ARA OLAYLAR *

ROLAND BARTHES (Cherbourg,1915-Paris,1980), Fransız yazarı. Denemeleri, eleştirileri ve göstergebilim alanındaki çalışmalarıyla XX. yüzyılın düşünce ve yazı ustaları arasında yer aldı. Eleştirel denemeler diye nitelendirdiği yazılarıyla edebiyat yapıtlarının ve sorunlarının farklı biçimlerde yorumlanabileceğini gösterirken metin kuramına da önemli katkılarda bulundu. Özellikle Collège de France'ta (Paris) verdiği dersler ve yönettiği seminerler değişik çevrelerden gelen geniş bir meraklı ve uzmanlar topluluğu tarafından yoğun ilgiyle izlendi.

Başlıca yapıtları: *Le Degre zéro de l'écriture* (1953; *Yazının Sıfır Derecesi*, 1989); *Michelet* (1954); *Mythologies* (1957; *Çağdaş Söylenler*, 1990); *Sur Racine* (1963; Racine Üstüne); *Essais critiques* (1964; Eleştirel Denemeler); *La Tour Eiffel* (A. Martin'in fotoğraflarıyla, 1964; *Eiffel Kulesi*, 1996); *Critique et vérité* (1966; Eleştiri ve Gerçek); *Système de la mode* (1967; Moda Dizgesi); *L'Empire des signes* (1970; *Göstergeler İmparatorluğu*, 1996); *S/Z* (1970; S/Z, 1996); *Sade, Fourier, Loyola* (1971); *Nouveaux Essais critiques* (*Le Degré zéro de l'écriture* ile birlikte, 1972; Yeni Eleştirel Denemeler); *Le Plaisir du texte* (1973; Metnin Hazzı, 2006); *Roland Barthes par Roland Barthes* (1975; *Roland Barthes*, 1998, 2006); *Fragments d'un discours amoureux* (1977; *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*, 1992); *Leçon* (1978; Ders); *Sollers écrivain* (1979; Yazar Sollers); *La Chambre claire* (1980; Aydınlık Oda); *Le grain de la voix. Entretiens 1962-1980* (ö. s. 1981; Söyleşiler); *L'obvie et l'Obtus. Essais critiques III* (ö.s., 1982; Eleştirel Denemeler III); *Le Bruissement de la langue. Essais critiques IV* (ö.s., 1984; Eleştirel Denemeler IV); *L'aventure semiologique* (ö.s., 1985; *Göstergebilimsel Serüven*, 1993); *Incidents* (ö.s. 1987; *Ara Olaylar*, 1999; 2008, Sel); *Comment vivre ensemble* (ö. s. 2002; Birlikte Nasıl Yaşanır; Sel Yay., yayımlanacak); *Le Neutre* (ö.s.; Yansız-olan); *La Preparation du roman I et II* (ö.s. 2003; *Romanın Hazırlanışı I*, 2006, Sel Yay.; ve *Romanın Hazırlanışı II*, yayımlanacak); vb.

* **SEL** YAYINCILIK

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel.: (212) 516 96 85 Faks: (212) 516 97 26

http://www.selyayincilik.com
E-mail: posta@selyayincilik.com

ISBN 978-975-570-371-8

*SEL YAYINCILIK: 363

ARA OLAYLAR
Roland Barthes

Türkçesi: **Sema Rifat**

Kitabın özgün adı:
Incidents

© Éditions du Seuil, 1987, Sel Yayıncılık 2008

Kapak resmi:
Roland Barthes'ın bir desen çalışması (13 Temmuz 1971).

Birinci Baskı: **Kaf, Eylül 1999**
Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı: **Sel, Eylül 2008**

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203 Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Roland Barthes

ARA OLAYLAR

Fransızca aslından çeviren:
Sema Rifat

İçindekiler

Türkçe Çeviririn Önsözü (S.R.) 7

Güneybatının Işığı 11

Ara Olaylar 23

Le Palace'ta Bu Akşam 67

Paris('te) Akşam (Buluşma)ları 75

Türkçe Çevirinin Onsözü

Roland Barthes'ın (1915-1980) ölümünden yedi yıl sonra Seuil Yayınları tarafından yayımlanmış olan ve Türkçe'ye *Ara Olaylar* başlığıyla aktardığımız *Incidents* adlı bu yapıtı dört metin içeriyor: "Güneybatının Işığı", Ara Olaylar", "Le Palace'ta Bu Akşam", "Paris('te) Akşam (Buluşma)ları".

İlki *L'Humanité*'de (1977), üçüncüsü ise *Vogue-Hommes*'da (1978) yazarın sağlığında yayımlanmış olan bu metinler, R. Barthes'ın, bütün öbür denemelerinden apayrı bir biçimde gerçekleştirdiği, yazar olarak, birey olarak, kendisi olarak yaşadığı kesitlerden oluşuyor.

Bakış'ın, bakma ve görme'nin ötesinde, şeylerin algılanması düzeyinde etkili olduğunu, ve yine Bakış'ın gerisinde Arzu'nun hep varlığını koruduğunu, uzam ve zamandaki öz(n)el nokta ve anlarda yoğunlaştığını yansıtan metinler bunlar.

Özel yaşamına yazılarında pek fazla yer vermeyen R. Barthes'ın *Ara Olaylar*'da bu tutumunu değiştirdiği görülüyor. Yazar *Roland Barthes** adlı yapıtında böyle bir kitap tasarısı olduğundan söz ediyor; küçük metinler, kısa notlar, anlam oyunları, vb'nden oluşacak bir kitap. Bu kitapta yer alan ve daha önce yayımlanmamış olan "Ara Olaylar" başlıklı yazıda R. Barthes'ın bunu gerçekleştirdiğini görüyoruz. Deneme türünde olmayan bu notlar onun Fas'ta bulunduğu sırada (1968-1969) gördüğü, duyduğu şeylerin, karşılaşmaların, ara olayların yazıya dökülmüş biçimi; "parçalar"dan oluşmuş, birbiriyle bağlantısı olmayan kısa metinler demeti; sanki herbiri anlık bir hazzı yakalamaya yönelik.

Yine kitapta yer alan ve daha önce yayımlanmamış öbür yazısı "Paris('te) Akşam (Buluşma)ları" ise yazarın ölümünden birkaç ay önce 24 Ağustos 1979 ile 17 Eylül 1979 tarihleri arasında yazılmış. Tam anlamıyla bir günce sayılmayan bu metinleri R. Barthes yayımlanmak üzere hazırlamış.

"Paris('te) Akşam (Buluşma)ları", Sevgi'nin, Haz'ın, ama daha çok da Hüzün'ün var olduğu metinler toplamı. Ve bu hüzün onun büyük bir sevgiyle bağlı olduğu annesini kaybetmiş olma-

* Türkçe çevirisi: *Roland Barthes*, İstanbul, Y.K.Y., 1998, 2. baskı 2006, çeviren: S. Rifat.

nın verdiği hüzünden çok kendi sevgi ya da sevi dünyasındaki sapmaların yarattığı olumsuzluklardan kaynaklanan bir hüzün.

*

Yapıtın özgün adı (*Incidents*) Fransızca'da "olaylar, kazalar, engeller, güçlükler, karışıklıklar, araya karışan olaylar, vb. gibi anlamları içermektedir. Biz bu sözcüğü, metnin içinden hareketle *Ara Olaylar* olarak karşıladık.

Öte yandan *Soirées de Paris* başlığı da farklı biçimlerde aktarılabilirdi Türkçe'ye, hatta "Paris Suareleri" bile denebilirdi. Metinde hem Paris'te akşamları yapılan buluşmaları, hem de Paris'te yaşanan akşamları belirttiği için yazının özgün başlığındaki *Soirées* sözcüğünü biz "Akşamlar" ve "Akşam Buluşmaları" olarak karşıladık.

Bu arada ilk çeviriden 9 yıl sonra *Ara Olaylar*'ın ikinci baskısını hazırlarken çeviri metni bütünüyle gözden geçirdiğimizi de özellikle belirtmek isteriz.

Sema Rifat
İstanbul, 1999, 2008.

Güneybatının Işığı

Bugün 17 temmuz, hava bir harika. Bankın üstüne oturmuşum, gözümü kırpıyorum oyun olsun diye, tıpkı çocukların yaptığı gibi; bahçede, tüm boyutları altüst olmuş bir büyük papatyanın karşıda, yolun öte yanındaki çayırın üstüne yayıldığını görüyorum.

Yol dingin bir ırmak gibi uzayıp gidiyor; ara sıra bir motosiklet ya da bir traktör geçer buradan (sonuçta, en az kuş sesleri kadar şiirsel olan bu sesler şimdilerde kırların gerçek gürültüleri; seyrek olduklarından, doğanın sessizliğini ortaya koyarlar ve doğaya insanlara özgü bir etkinliğin belli belirsiz damgasını vururlar); yol, köyün uzaktaki bir mahallesinden boydan boya akar geçer. Çünkü, her ne kadar küçükse de bu köyün merkezden uzakta kenar mahalleleri vardır. Fransa'da köy her zaman için tartışmalı bir alan değil midir? Sınırlıdır, merkezde yoğunlaşmıştır, ama yine de çok uzaklara kadar yayılır; çok klasik nitelikte olan benim köyümün yalnızca bir meydanı, bir kilisesi, bir ekmekçisi, bir eczanesi ve iki bakkal dükkânı (bugün iki self servis demeliyim) vardır; ama, insan coğrafyasının görünürdeki yasalarını

bozan bir tür fantezi sayılabilecek iki berberi iki de hekimi var. Ölçülülüğün ülkesi mi yoksa Fransa? Şöyle diyelim isterseniz — hem de ulusal yaşamın tüm aşamalarında: Karmaşık orantıların ülkesi.

Aynı biçimde, benim Güneybatım genişleyebilir, yayılabilir niteliktedir, tıpkı kendilerini kavramaya karar verdiğim algılama düzeyine göre anlam değiştiren şu görüntüler gibi. Böylece ben, öznel olarak, üç Güneybatı tanırım.

Birincisi (çok geniştir, Fransa'nın dörtte biri) bana, sağlam bir dayanışma duygusu belirtir sezgisel olarak (çünkü buranın her yerini tam olarak gezmiş değilim): Bu alandan bana gelen her haber kişisel olarak ilgilendirir beni. Üstünde düşününce, öyle sanıyorum ki, bu büyük Güneybatının birliğini dil oluşturuyor: Lehçe değil (çünkü ben hiçbir Oc dilini bilmem) de aksan; çünkü Güneybatı aksanı, ilk çocukluk dönemime damgasını vuran tonlama örneklerini oluşturmuştur. Bu Gaskonya aksanı (geniş anlamda) bana göre öbür güney aksanı olan Güney Fransa'nın Akdeniz bölgesi aksanından ayrılır; Akdeniz aksanının, günümüz Fransa'sında parlak bir havası vardır: Bütün bir sinema (Raimu, Fernandel), reklam (sıvıyağlar, limonlar) ve turizm folkloru onu destekler; Güneybatı aksanında (belki daha kaba, daha az ahenkli) bu modernlik işaretleri yoktur; o, yalnızca ragbici-

lerle yapılan söyleşiler aracılığıyla adını duyurur. Benim de kendime özgü bir aksanım yoktur, ama yine de çocukluk dönemimden bana bir "güneylilik" kalmış; ben "sosyalizm" ("socializme") derim, "sosyalism" ("socialissme") demem (belki de bu, iki "sosyalism" ["socialisme"] eder, kim bilir?).

İkinci Güneybatım bir bölge değildir; bir çizgidir yalnızca, yaşanmış bir yoldur. Paris'ten arabayla gelirken (bin kez yaptım bu yolculuğu) Angoulême'i geçtikten sonra, bir işaret bana evin eşiğini aştığımı ve çocukluğumun ülkesine girdiğimi haber verir; yan tarafta bir çam koruluğu uzanır, bir evin avlusunda bir palmiye yükselir, araziye bir yüzün devingenliğini kazandıran belli yükseklikteki bulutlar kendini gösterir. İşte o zaman, Güneybatının o büyük ışığı belirginleşir, hem soludur bu ışık hem de etkili; asla gri renkte değildir, asla hafif değildir (güneş parlamadığı zaman bile), bir mekân-ışıktır bu, nesneleri, etkilediği renklerden (tıpkı öbür Güney Fransa'da da olduğu gibi) çok toprağa verdiği büyük ölçüdeki *oturulabilirlik* niteliği ile tanımlanır. Başka türlü söyleyemiyorum: Aydınlık bir ışık bu. Görmek gerekir bu ışığı (duymak gerekir diyeceğim neredeyse, o kadar müzikli ki) sonbaharda, bölgenin en etkili mevsiminde; sıvı gibi pırıl pırıl, delici bir ışık bu, çünkü yılın en son güzel ışığı, her şeyi farklılığı içinde aydınlatır (Güneybatı mikroiklimlerin ülkesidir); bu

toprakları her türlü bayağılıktan, her türlü sürü psikolojisinden korur, kolaycı turizme elverişsiz kılar ve derin aristokrasisini ortaya koyar (bu bir sınıf sorunu değil de karakter sorunudur). Bunu böylesine övgülü biçimde söylerken içimi bir tedirginlik kaplıyor hiç kuşkusuz: Bu Güneybatı'nın zamanı içinde hiç sevimsiz anlar yok mudur dersiniz? Vardır kuşkusuz, ama benim için bunlar sık da olsa yağmur ya da fırtına anları değildir; gökyüzünün gri olduğu anlar bile değildir; burada ışık değişiklikleri sanırım hiçbir bunalım, içbunalması yaratmaz; "ruh"u etkilemez de yalnızca bedeni etkiler, kimi kez nemden yapış yapış olmuş, klorofilden başı dönmüş, ya da çok yakındaki mor renkli Pireneler'i kat eden İspanya rüzgârından bitkinleşmiş, yorgun düşmüş bedeni etkiler: Belirsiz bir duygudur bu, insan yorulduğunda bir hoşluk sarar bedenini, tıpkı, her seferinde bakışımın değil de bedenimin allak bullak olduğu anlardaki gibi.

Üçüncü Güneybatım daha sınırlıdır: Çocukluğumu, sonra da delikanlılık dönemimdeki tatilleri geçirdiğim kenttir (Bayonne), her yıl yeniden dönüp geldiğim köydür, birini öbürüne bağlayan ve benim de pek çok kez, kente puro ya da kırtasiye almak veya istasyona bir dostu karşılamaya gitmek için kat ettiğim mesafedir. Benim burada birçok yol arasında seçim yapma olanağım vardır;

biri, daha uzun olanı, kırların köylerin içinden geçer, Béarn'ın ve Bask ülkesinin birbirine geçmiş bir görünümünü kat eder; çok hoş bir köy yolu olan bir başkası da Adour'a hakim küçük tepelerin doruklarını izler; ırmağın öte yanında kesintisiz, uzaklarda koyulaşan bir ağaç yığını görürüm: Landes'ın çamlarıdır bunlar; yepyeni olan üçüncü bir yol (bu yıl yapıldı) da Adour boyunca, sol kıyıdan uzanır gider: Mesafenin çabuk aşılması, kimi kez de bir kaçamak yapıldığında karşılaşılan, su sporları kulübüne ait küçük beyaz lekeler halindeki yelkenlilerin yer aldığı çok geniş, çok tatlı ırmağın görüntüsü dışında hiçbir ilginç yanı yoktur. Ama benim asıl sevdiğim, çoğu kez de isteyerek haz duyduğum yol, Adour'un sağ kıyısını izleyen, ırmak gemilerinin çekildiği eski bir yoldur; bu yol boyunca çiftlikler ve hoş evler sıralanmıştır.

Kuşkusuz doğallığından dolayı, Güneybatı'ya özgü o ölçülü soyluluk ve içtenliğinden dolayı severim bu yolu; öbür kıyıdaki rakibinin tersine, bunun gerçek bir *yol* olduğu, işlevsel bir ulaşım yolu değil de karmaşık bir *deneyim* gibi bir şey olduğu söylenebilir; burada aynı zamanda hem kesintisiz bir manzara (Adour çok güzel bir ırmaktır, değeri bilinmemiştir) yer alır, hem de atalardan kalma bir alışkanlığın yani yürüyüş alışkanlığının anısı yer alır; bir de manzaranın ağır ağır ve sanki ri-

timli gibi içe işlemesinin anısı; o andan başlayarak da görünüm bambaşka boyutlara bürünür; bu noktada, başta söylediğimiz ve aslında, bu memleketin, kartpostallardaki o donuk devinimsizliği bozma gücü olan şeyle birleşiyoruz: Pek fazla fotoğraf çekmeye çalışmayın: Bir kanıya varmak için, sevmek için buraya gelmek ve yerlerin, mevsimlerin, zamanların, ışıkların tüm hareli görünümünü baştan başa dolaşabilecek biçimde burada kalmak gerekir.

Şimdi şöyle denecektir bana: Siz yalnızca havanın nasıl olduğundan, bellli belirsiz estetik nitelikli, ne olursa olsun tümüyle öznel izlenimlerden söz ediyorsunuz. Ama ya insanlar, ilişkiler, sanayiler, ticaretler, sorunlar? Sıradan bir sakin olsanız da bütün bunlardan hiçbir şey algılamaz mısınız? — Ben gerçekliğin bu bölgelerine kendi tarzımda yani bedenimle girerim; bedenim de, tarihin oluşturduğu biçimiyle çocukluğumdur. Bu tarih bana taşralı, güneyli, burjuva bir gençlik dönemi vermiştir. Bu üç bileşen bana göre birbirinden ayırt edilemez; burjuvazi benim için taşradır, taşra da Bayonne'dur, çocukluğumun sayfiyesi her zaman Bayonne'un artülkesidir, burası geziler, ziyaretler ve anlatılar ağıdır. Böylece, belleğin oluştuğu çağda ben "büyük gerçeklikler"den yalnızca onların bana sağladığı *duyumu* almışım: Kokular, yorgun-

luklar, insan sesleri, yürüyüşler, ışıklar, gerçekle bir bakıma bağlantısı bulunmayan ve ileride geçmiş zamanın anısını oluşturmaktan başka anlamı olmayan her şey (Paris'teki çocukluğum bambaşka geçmişti: maddi sıkıntılarla doluydu, denilebilir ki çocukluğumda yoksulluğun o ağır, ciddi soyutluğunu hissetmiştim, ve o dönemin Paris'inden pek "iz" yoktur bende). Güneybatı'dan, bellek onu bana nasıl yansıtmışsa öyle söz etmemin nedeni Joubert'in şu deyişine inanıyor olmamdır: "İnsan hissettiği gibi değil anımsadığı gibi konuşmalıdır."

Bu anlamsız, önemsiz şeyler, demek ki toplumbilimsel bilgi ve siyasal çözümlemenin ilgilendiği bu geniş bölgenin giriş kapılarıdır. Benim belleğimde hiçbir şey, sözgelimi kokular, Nive ile Adour arasındaki *le petit Bayonne* [Küçük Bayonne] olarak adlandırılan o eski mahallenin kokularından daha fazla önem taşımaz. Küçük esnafın nesi var nesi yoksa tümü buna karışıp taklit edilemez hoş bir koku oluştururdu: Yaşlı Baskların yaptığı sandaletlerin ipi (burada "espadrilles" sözcüğü kullanılmaz), çikolata, İspanyol sıvıyağı, karanlık atölyelerle dar sokakların kapalı havası, belediye kütüphanesindeki kitapların eskimiş kağıdı, bütün bunlar artık ortadan kalkmış bir ticaretin (mahallenin bu eski güzellikten hâlâ biraz bir şeyler korumasına karşın) kimyasal formülü gibi işliyordu ya da daha doğrusu bugün bu ortadan

kalkışın formülü gibi işlemektedir. Kokudan aldığım şey, bir tür tüketimin değişikliğidir: Sandaletler (tabanı berbat biçimde kauçuk kaplı) artık zanaat ürünü olmaktan çıktı, çikolata ve sıvıyağ deseniz kent dışında bir süpermarketten satın alınır oldu. Kokular kayboldu, usa aykırı olarak, kentteki kirliliğin gelişmesi sanki evlerin güzel kokularını kovuyormuş gibi, "temizlik" sanki kirliliğin aldatıcı bir biçimiymiş gibi.

Başka bir sonuç: Çocukluğumda Bayonne burjuvazisinden pek çok aile tanıdım (o dönem Bayonne'unda oldukça Balzacvari bir yan vardı); onların alışkanlıklarını, kurallarını, konuşmalarını, yaşam biçimlerini öğrendim. Bu liberal burjuvazinin serveti değil önyargıları çoktu; bu sınıfın ideolojisi (açıkça gerici) ile ekonomik durumu (kimi zaman trajik) arasında bir tür uyumsuzluk vardı; bu uyumsuzluk, dev bir elek işlevi gören ve toplumsal diyalektiğin "incelikler"ini deliklerinden kaçıran toplumbilimsel ya da siyasal çözümleme ile yakalanamamıştır. Oysa, bu incelikleri — ya da Tarih'in bu paradosklarını —, ben dile getiremesem de hissediyordum: Daha o zaman Güneybatı'yı "okuyordum", bir görünümün ışığından, İspanya rüzgârının altında bitkin düşmüş bir günün ağırlığından kalkıp toplumsal ve taşraya özgü bütün bir söylem türüne varan metni baştan başa kat ediyordum. Çünkü bir ülkeyi, bir memleketi "oku-

mak" önce onu bedene ve belleğe göre, bedenin belleğine göre algılamaktır. Sanırım yazar da bilginin ve çözümlemenin bu giriş kapısında bulunmakla görevlendirilmiştir: Yazar, yetkili olmaktan çok bilinçlidir, yetkinin küçük aralıklarının bile bilincindedir. İşte bu nedenle, çocukluk dönemi, bir memleketi en iyi biçimde tanımamıza yardımcı olan en rahat, en görkemli yoldur. Aslında yalnızca çocukluk döneminin Memleketi vardır.

1977, *l'Humanité*

Ara Olaylar

Fas'ta, kısa süre önce...

İstasyonun birinde, barmen dışarı çıkıp bir kırmızı sardunya kopardı, sonra onu bir bardak suya koydu, kahve makinası ile kirli fincan ve peçetelerin arasında bir yere bıraktı.

°

Küçük Socco meydanında, rüzgârda uçuşan Düzensizlik simgesi mavi gömleğiyle öfkeli bir genç (burada deliliğin tüm özelliklerini taşıyan bir genç anlamına gelir) elini kolunu sallıyor ve bir Avrupalı'ya sövüp sayıyor (*Go home*!). Ardından ortadan kayboluyor. Birkaç saniye sonra duyulan dua sesi bir cenazenin yaklaşmakta olduğunu bildiriyor; cenaze alayı beliriyor. Tabutu nöbetleşe taşıyanlar arasında aynı çocuk var, öfkesi şimdilik yatışmış.

°

Kralın çok esmer Kuzeninin Arapça bilmiyormuş gibi yaparak kendini Amerikalı zenciymiş gibi gösterdiğini duydum.

o

Uzun saçlı avı: Rafaelito uyurken saçlarını babasının kestiğini ileri sürüyor. Öbür oğlanlar saçların, sokakta aynasızlar tarafından zorla kırpıldığını söylüyorlar: Başkaldırı ve baskı, gençlerin doğrudan doğruya siyah saçları düzeyinde.

o

Amerikalı iki kocakarı, gözleri görmeyen iri yarı bir yaşlı adamı yolda zorla yakalayıp karşıdan karşıya geçiriyor. Ama bu Oidipus'un asıl istediği paraydı: Para, yardımlaşma değil, para.

o

İnce yapılı, neredeyse uysal denebilecek, elleri şimdiden biraz kalınlaşmış bir delikanlı, tetik hızıyla, içindeki genç serseriyi açığa vuran ani bir el hareketi yapıyor: Sigaranın külünü tırnağının tersiyle silkiyor.

o

Abder — temiz bir havlu ister; bunun, dini bakımdan kirlenme korkusuyla, seviştikten sonra temizlenmek için bir kenara konması gerekir.

o

Kısa gri sakalı gayet düzgün, elleri son derece bakımlı muhterem bir Hacı çok kaliteli bir kumaştan karbeyaz cellabasına sanatçı edasıyla bürünmüş, bembeyaz bir süt içmekte.

Ama bir de şu var: Tertemiz başlığına güvercin kakasına benzer hafif bir pislik bulaşmış.

o

Sarkan, iplik iplik uzayan şeylerden, perçemli saçlar, örgüler, saçakları, püsküllleri olan mantolar, çantalar ve eteklerden manyaklık derecesinde hoşlanan geçkince, aşırı derecede makyajlı, kir pas içinde Avrupalı bir kadın küçük Socco meydanından geçiyor. Bu Salkım-Saçak hatun bir "Sovyet büyücüsü" (bana bir çocuk söyledi hiç gözünü kırpmadan).

°

Koridorda bulduğum çocuk bir karton kutu içinde uyuyordu, başı kesikmiş gibi kutudan fırlamıştı.

°

Küçük Socco yakınında Avrupalı bir çift, hipilere kızarmış patates satmak için bir dükkân açtı. Bir pankartta *"Hygien is our speciality"* [Hijyen bizim spesiyalitemiz] yazıyor. Kadın da küllüğü gidip sokağa boşaltıyor; bu da hiç *british* [İngilizlere özgü] değil.

°

Bir kız köylü annesi tarafından herkesin içinde cezalandırıldı. Kız feryat ediyor. Ana ağzını açmıyor, inatçı; kızını saçından çamaşır tutar gibi yakaladı, kafasına kafasına düzenli olarak vurmaya başladı. Çevreye hemen insanlar toplanıverdi. Masörün yargısı: Ana haklı. — Neden ama? Kız orospunun teki de ondan (aslında o konuda bir şey bildiği yok).

°

Kısa pantolonlu, şapkalı beş yaşında bir velet: Bir kapıya şöyle bir vuruyor — tükürüyor — pipisiyle oynuyor.

o

Yaşlı bir dilenci, cellabalı, ak sakallı: Saygı uyandıran biri, tasasız, eski çağlara özgü tiyatroya yaraşır, Sophoklesvari, Odeon'a uygun; onun adına dilenen oğlansa böyle bir durumun doğruladığı tüm anlam yükünü yüzünde taşıyor. Somurtkan bir ifadeyle acı dolan ve aşağıya doğru gerilen yüz çizgileri ıstırabı, sefaleti, haksızlığı, yazgıyı gösteriyor: Görün! Görün! diyor çocuğun yüz ifadesi; artık hiç göremeyecek olan adamı görün.

o

İzinsiz satış yapan küçük işportacı kızlar: Sattıkları nane, limon (Vergilius). Sivil giyinmiş alçak aynasızın çok sert bir hali var; onları hırpalıyor, kaba ve kötü davranıyor onlara ama tüymelerine de göz yumuyor.

o

Çok hoş bir fantezi: İplik fabrikasında çalışan, Muhammed adında, elleri yumuşacık bir işçi. Yahudilerin 'camisinin' cumartesi günleri karanlık olduğunda ısrar ediyor; bunu da bana gösteriyor: Gösterdiği, İspanyol Kapüsenlerinin kilisesi; Yahudiler, diyor (kendilerine ödünç olarak verilen) bu yeri dua edecekleri zaman kullanıyorlar.

o

Sırtında eski püskü bir yağmurluk, başında (açık mavi) çılgın bir şapka bulunan zenci bir oğlan ile pislik içindeki kaldırımda yalınayak yürüyen hipi kılıklı bir kız Café Central'in yerli sakinleri önünden geçiyor. Oğlan bir kız elde etmiş ama saçma Batılılığa açıkça kendini kaptırıyor.

o

İberia'nın kadın görevlisi gülümsemedi. Sesi buyurucuydu, makyajı çok aşırıydı (ama zevksizdi), tırnaklarında kan kırmızısı oje vardı; bunlar, uzun biletleri karan karıştıran, onları eskiden beri gelen bir alışkanlık gereği otoriter bir jestle katlayan tırnaklardı.

o

Naneli çay demliği; bütünüyle metalden, plastik tapası filan yok. Fas orta siklet boks şampiyonu eşliğinde ve onun yardımıyla satın aldım.

o

Kralın Kuzenine yardımcı olmak konusunda yetersiz olduğumu sakınımlı biçimde açıkladığım için o beni yatıştırıyor: Ben, diyor, şu cin denen içkinin üretiminden elde etmeyi düşündüğü milyonların yönetimi konusunda ona yol gösterebilirim.

o

Tetuan'da stajyer doktor olarak çalışan Abdüsselam, galiba bu sabah Tanca'ya romatizma için bir pomat, bir de çaydanlık için düdüklü tapa satın almaya gelmiş (rastlantıyla karşılaşıyorum onunla).

o

Genç bir zenci, nane yeşiline çalan gömlek, bademyeşili pantolon giymiş, ayaklarında turuncu çoraplar ve çok yumuşak görünen kırmızı pabuçlar var.

°

Dans eden sakallı bir adamın önünde Kralın Kuzeni bana bilgi veriyor: O bir filozof. Filozof olmak için, diyor, dört şey gerekir: 1) Arapça konusunda eğitim görmüş olmak; 2) çok yolculuk yapmış olmak; 3) öbür filozoflarla ilişkisi olmak; 4) gerçeklikten uzakta, sözgelimi deniz kıyısında olmak.

°

Zenci bir genç, bembeyaz pudralar sürmüş gibi (siyahın beyazı neredeyse), parlak kırmızı anoraklı.

°

Aylardan temmuz, küçük Socco'da teras dopdolu. Bir hipi grubu geliyor oturmaya; bir de çift var aralarında; adam, şişko bir herif, soluk kumral, işçi tulumunun altına hiçbir şey giymemiş; karısının üstünde Wagner tarzı upuzun bir gecelik var; küçük çelimsiz bir beyaz kızın elinden tutuyor; kaldırıma kakasını ettiriyor, arkadaşlarının bacakları arasından; onlarsa hiç tepki göstermiyor.

°

Boş yere mavi bir cellaba arıyorum. Siri uyarıyor: Mavi koyun yoktur.

°

Mustafa kasketine aşık: "Kasketimi severim ben." Sevişeceği zaman çıkarmak istemez kasketini.

°

Minzah otelinin iç avlusunda uzun kırmızı elbiseli bir kadın, biraz şaşkın, keskin bir bakışla "tuvaletler"i soruyor bana.

°

Sesbilimsel ayırıcılık tanıtlaması: Genç bir pazarcı (sevimli bir havayla): *tu / ti* [sen/seğn] (belirgin olmayan) *veux tapis / taper* [halı mı istiyorsun/ becermek mi) (belirgin olan)?

°

Aliva (bıkmadan yinelenecek güzel bir ad) tertemiz beyaz pantolonlara (mevsim sonunda) meraklıdır, ama tuvaletlerin konforsuz durumundan dolayı bu süt beyazı pantolonlarda hep leke vardır.

o

Tanca plajında (aileler, kulamparalar, oğlanlar), yaşlı işçiler çok yavaş hareket eden eski zaman böcekleri gibi kumu düzeltiyorlar.

o

Tanca'nın eskilerinden olan Selam kahkahayı basıyor; çünkü üç İtalyan'a rastlamış, ona zaman kaybettirmişler: "Kadın gibi olduğumu sanıyorlarmış!."

o

Üstünde kahverengi (paçavra rengi, hem de koyu) cellaba bulunan yaşlı bir köylü, sapları örülmüş gül kurusu renkli koca bir soğan hevengini çaprazlamasına omuzuna atmış.

°

Hoş ve kaçık biri olan yaşlı İngiliz "Papa", Ramazan boyunca öğle yemeğini *sempati*den dolayı gereği (sünnet olmuş küçük çocuklara karşı *sempati*den dolayı) kaldırdı.

°

Sabah saat dokuzda, genç ve haşin bir adam, canlı bir koyunu omuzlamış, hayvanın bacaklarını da önde kavuşturmuş bir halde (çobansı ve Kutsal Kitap'a özgü hareket) küçük Socca'dan geçiyor. Küçük bir kız kolları arasındaki bir tavuğu okşayarak ilerliyor.

°

Otelin penceresinden, hiç kimsenin bulunmadığı piyasa yerinde (pazar sabahı, vakit henüz erken; uzakta, oğlanlar futbol oynamak için plaja gidiyorlar), bir koç ve küçük bir köpek görüyorum, kuyruğu yukarı kalkık; koç köpeği adım adım izliyor; sonunda onunla çiftleşmeye çalışıyor.

°

Boş bir istasyonda (Asilah) henüz indiği trenden onun tek başına, yağmur altında koştuğunu gördüm; "evrakını koymak için" benden istemiş olduğu boş puro kutusunu sımsıkı tutuyor.

o

Salé'deki bir sokakta, biri polis baskınını haber veriyor, paçavralar içindeki insanlar kaçışıyor. On dört yaşlarında bir çocuk oturmuş, dizlerinin üstünde bayat pasta dolu bir tepsi var. İri yarı bir inzibat dosdoğru çocuğun üstüne yürüyor, karnına bir diz atıyor ve tepsiyi alıp götürüyor, hiç durmadan, arkasına bakmaksızın, konuşmadan (pastaları yiyecekler kuşkusuz). Çocuğun suratı altüst olmuş, ama ağlamamak için kendini tutuyor; duraksıyor, sonra tüyüyor.— Yanımdaki iki dostun varlığı canımı sıkıyor ve ona iki bin frank vermemi engelliyor.

o

Racine tarzı başlangıç: Tatlı bir gönül hoşluğuyla: "Beni görüyor musunuz? Dokunmak istiyor musunuz bana?"

o

Genç bir erkek, yakışıklı, ciddi, üstünde iyi bir takım elbise var, gri renkli; kolunda da altın bir bilezik; elleri ince ve temiz; sigarası kırmızı Olympic; çay içiyor; harıl harıl konuşuyor (memur mu dersiniz? dosyaları yavaşlatanlardan mı acaba?), dizine tükürüğü sıçrıyor; arkadaşı da bunu ona gösteriyor.

°

Bideyi tuvalet süpürgesiyle var gücüyle temizliyor. Kendisini uyardığımda: "Yalnızca bideyi!" diyor.

°

Bir konserde (kuşkusuz Almanların verdiği) iki genç lobide ciddi ciddi konuşuyor (birileri onlara bakıyor, yani Avrupai tarzda yaşıyorlar, onlar kimseye bakmıyor), birinin, kadife ceketli olanın ağzında pipo var.

°

Rabat'taki bir lokantada, köyden gelmiş dört adam — soslar, salatalar, etler ve takım elbiseler

arasında — çok şekerli süt içip koca bir somundan kopardıkları parçaları ağır ağır yiyor.

o

Ahmed adında biri, istasyon dolaylarında, sırtına gök mavisi bir süveter giymiş, önünde de turuncu renkli koca bir leke var.

o

Kalabalık, gösterici kalabalığı, uzaktan pankartlar, afişler, polis düdükleri. Grev mi var acaba, siyasal gösteri mi yoksa? Yok hayır, Muhammediye Mühendislik Okulu'nun birinci sınıf öğrencilerinin acıklı inisiyasyon töreni: Bir kamyonun üstünde mini etekli bir kız, Fransızca şarkılar, örnek sloganlar: "Bizleri bekleyen büyük zahmetli çalışmanın bilincinde olalım", "Bugünün acemileri, yarının mühendisleri".

o

Jour et Nuit'de rastladığım Farid, benden, önce bir sigara, sonra, bunu elde edince de "karnını doyurmak için" para isteyen dilenciye kızıyor. Derece derece artan, ama yine de çok sıradan olan bu

sömürü şeması onu öfkelendirmişe benziyor: "Boyun eğmiş olduğun için bak işte seni nasıl ödüllendiriyor!". Oysa, bir dakika sonra, ondan ayrılırken ve bütün sigara paketimi kendisine verirken — paketi teşekkür falan etmeden cebine indiriyor — benden beş bin frank istediğini duyuyorum "karnını doyurmak için". Ben kahkaha atınca da o *farkı* ileri sürüyor (burada herkes kendini farklı gösteriyor, çünkü kendini bir kişi gibi değil de bir gereksinim gibi düşünüyor.

o

Abdüllatif — öyle şehvetli bir çocuk ki — Bağdat'taki idamları kesin olarak doğruluyor. Sanıkların suçluluğu apaçık ortada çünkü dava çarçabuk olup bitiverdi: Demek ki durum belliydi. Bu saçmalıktaki sertlik ile onun bedeninin körpe ılıklığı, ellerinin yatkınlığı arasındaki çelişki — o, intikamcı duasını söylerken ben, oldukça şaşkın bir halde, onun ellerini tutmayı ve okşamayı sürdürüyorum.

o

Tanımadığım bir oğlanın ziyareti, arkadaşı göndermiş: "Ne istiyorsun? Niye geliyorsun? —

Doğa bu!" (Bir başka oğlan, bir başka sefer: "Sevgi bu!")

o

Şella parkı: Uzun boylu bir genç, düz saçlı, üstündeki her şey bembeyaz, beyaz Jean pantolonunun altına kısa botlar giymiş, yanında iki kız kardeşi var, ikisi de peçeli: Uzun uzun bakıyor bana ve tükürüyor: bu bir red mi, yoksa olasılık mı?

o

Paris'ten o çocuğa benden istemiş olduğu bir "hatıra"yı götürme güçlüğü: Tümüyle yoksul birine hangi sevimli ıvır zıvır verilebilir ki? Çakmak mı? Hangi sigaraları yakmak için? Kodlanmış yani son derece yararsız hatırada karar kılıyorum: Pirinçten bir Eiffel kulesi.

o

Protektora döneminin bir kalıntısı olan, konuşma yeteneğini yitirmiş (ağzında tüfek patlamış, bunu bana bağıra bağıra güçlükle söylüyor) üstelik de sarsak bir Fransız (küçük bir hırdavatçı dükkânı) bütan lambası için bana yavaş yavaş iki

fitil ararken birdenbire, orada durmaktan başka bir şey yapmamış olan köpeğine iki kez *itoğlu it*! diye bağıracak kadar net, güçlü ve açık seçik bir sesi buluyor kendinde.

°

Driss A. spermin sperm olarak adlandırıldığını bilmiyor; ona bok diyor: "Dikkat, bok çıkacak": Hiçbir şey bundan daha sarsıcı olamaz.

Bir başka oğlan Slavi (Muhammed Jimnastik) soğuk bir tarzda ve tam olarak: *Beli gelmek* diyor: "Dikkat, belim geliyor."

°

Merdivenlerden inerken Mustafa adlı birine (hoş, güleryüzlü, dürüst) sandaletleri veriyorum, anahtarımı alana kadar ("Tut şunu"). Sonradan onları alıkoyduğunu görüyorum (ödünç verilen şeyin içedilmesi).

°

Bankada: Kör bir dilenci sendeleyerek içeri giriyor, oraya buraya değen bastonuyla kapıları,

kontuarları, gişeleri yokluyor, para denen şeyin duvarlarına dokunuyor. Bir müşteri ona para veriyor. Veznedar: "Yapmayın bunu: Alıştırılmamalı." diyor. (İnsanı ancak bir süre için rahatsız eden bir sinek gibi.)

o

Jour et Nuit'de bir ayakkabı boyacısı: Bakış ve gülümseme, işe koyulma. Adı Driviş (küçük derviş). Giderken uzaktan bana dostça el sallıyor.

o

Lahusin evde. Lahusin karşımda oturuyor, uyuşuk, tepkisiz, durgun, bütün sabah boyunca. Eller için hiç bu kadar dinlenme söz konusu olmamıştır: Yalnızca bir ressamın kavrayıp gösterebileceği bir dinlenme. Bunun karşısında ben aşırı derecede hareketliyim: Hep bir şey yapıyorum, durmadan bu yaptığım şeyi değiştiriyorum: Yazıyorum, bir kâğıt alıyorum, okuyorum, bir kurşun kalemin ucunu sivriltiyorum, plak değiştiriyorum, vb.

o

Binanın bekçisi Mulay, yolculuğum sırasında, genç karısı Ayşe'nin, daireyi "hırsızlar"a karşı ko-

rumak için burada uyuyacağını bana buyurgan bir hareketle anlatıyor; antrede yatacakmış, yerde, kanepenin yanındaki hasırda (küçük bir hasır parçası, döşeme üstündeki yatak önü halısı kadar).

°

Kuzey Afrika kökenli Genç Fransız, Rabatlı bir küçük burjuva, omuzuna attığı süveterin kolları önde düğümlenmiş; arabasının anahtarlarını Jour et Nuit kahvesindeki masaya bırakıyor; sert, kesin bir aksanı var, sanki ani bir burulmayla yükselmiş gibi.

°

İki hukuk öğrencisi:

Biri Abdüllatif (Fransız hukuku), Batılılaşmış, iki yıl İsviçre'de kalmış (galiba), şık (gök mavisi süveterli, bej rengi ince kadife elbiseli), seçkin bir aksanı var, yalancının teki (bana ikinci sınıfta olduğunu söylüyor, böyle olmadığını biliyorum), Can sıkıntısı söylevi veriyor (bu ülkeden gitmek) ve bana şu soruyu soruyor: "Pompidou hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Öbürü Necip, ertesi gün aynı yerde rastlıyorum kendisine, böylece o, birincinin yerini alıyor, Arap

hukuku öğrencisi, elbette şık ama giyimi yoksulca (kısa beyaz ceket, nar çiçeği kalın çizgili kadife pantolon, eskimiş tokalı ayakkabılar), bakışları yumuşak, elleri ince ve soğuk, can sıkıntısını pek abartmıyor, eğiliminin *bakan olmak* olduğunu belirtiyor. Bunu, doktor olmak, avukat olmak der gibi hemen söyleyiveriyor. Benden bakanların, makam değiştirdiklerinde, uzmanlaşmış olup olmadıklarını, yetkili olup olmadıklarını anlatmamı istiyor (hiçbir eleştirel niyet yok).

°

Fransız üslubunda kale gibi bir banka olan Trésorerie générale, sürekli olarak bir sakatlar çetesiyle çevrili; tıpkı hayvan pisliği bulunan bir yere üşüşmüş serçeler gibi kıpırdanıp duruyorlar: Bir kötürüm, görünüşte bisiklet bekçisi, şanssız bir müşterinin üstüne şiddetle çullanıyor.

°

Grup daha çok kösnül nitelikli şakalarla eğlenirken liseli gençlerden biri son kompozisyon konusunu söylüyor: "Rabelais ile Montaigne'in pedagoji anlayışlarını karşılaştırınız."

°

H.'nın arkadaşları onun "çok şehvetli" olduğunu söylüyor (Kuzey Afrika kökenli Fransız aksanının kuruluğuyla daha da cinsel istek uyandıran söyleyiş): H'nın adı benim kafama Çok-Şehvetli olarak yerleşiyor. Ancak, bu adlandırmanın anlamı sonradan tahmin edilebiliyor: H. kendini beceriyor.

°

"Sana aşık olacağımı hissediyorum. Sıkıcı bir şey. Ne yapmalı acaba?

—Bana adresini ver."

°

Küçük Muhammed, yazdığı şiirleri (yeter ki Sully Prudhomme'un yazdıkları olmasın) bana ezberden okurken, içimden şiddetle iyi ki onunla karşılaştım diye düşünüyorum, çünkü bitişikteki bakkaldan bana yarım kilo domates almasını isteyeceğim kendisinden.

°

Amal adından pek hoşnutmuş gibi görünüyor: Bunu bana hemen söyleyiveriyor, kibarca çevirisini yapıyor ("Benim adım Umut" diyor), sözcük bir şarkı içinde geçtiğinde adını sevinçle yakalıyor.

o

Bir komiserin oğlu olan Muhammed (elbette) ilerde (liseden sonra) polis müfettişi olmak istiyor: Eğilimi bu yönde. Zaten futbolu (santrfor), elektrikli bilardoyu, bir de kızları seviyormuş (böyle diyor).

o

Mağazanın vitrini her ne kadar, teknik açıdan en gelişmiş kasetçalar ve pikaplarla dolup taşıyorsa da bir kasetçalar sorduğum iki tezgahtar bunu bana bir türlü satamıyor. Genç olanı bana gösterdiği aleti çalıştırmayı bilmiyor: Karmakarışık bir sürü düğmeye basılıyor, beklenmeyen bir sonuç alınıyor, kapak kopuyor, dayanılmaz gürültüler çıkıyor, piller değiştiriliyor, müzik namına bir şey yok, müzik çıkmak istemiyor. Öbürü, patron olan, ne olduğunu bilmediğim bir şeyle uğraşıyor, somurtkan biri, hiç ilgilenmiyor ve hemen yapım kusuru olduğuna karar veriyor. Bir de asıl bütün bunlarla

seksen bin franklık bir alet alma hevesine kapılmalı.

o

Bir sabah saat on dolaylarında karşılaştığım Muhammed L., mahmur ve yarı uykulu bir halde; yataktan yeni kalkmış, öyle söylüyor, çünkü dün akşam çok geç saatte, yazmakta olduğu "kişileri, olay örgüsü, vb." bulunmayan bir oyun için dizeler oluşturmuş. Bir başkası da küçük Muhammed, "canı sıkılmasın diye" şiir yazdığını söylemişti. Burada şiir insanın *çok geç yatmasına* olanak veriyor.

o

Bir pazar sabahı Bitpazarının çamurlarında karşılaştığım, yoksul ve kibar, yağmurluğu kısacık, kocaman pabuçları ıpıslak ve eskimiş olan, Faslılara özgü güzel gözlere, kıvır kıvır saçlara sahip lise ikinci sınıf öğrencisi, geleceğin jimnastik öğretmeni Amidu yarın için "Molière'in güldürü anlayışı" konusunda düşünecek.

(Amidu: H'yı kaldırmayı yeğliyorum, çünkü: *doux comme l'amidon* (nişasta gibi yumuşak), *inflammable comme l'amadou* (kav gibi kolay tutuşur).

o

Amidu'nun kullandığı sözcükleri severim: *düş kurmak* [Fr. *rêver*] ve *patlamak*'ı [Fr. *éclater*], *kamışı kalkmak* [Fr. *bander*] ve *boşalmak, cinsel doyuma ulaşmak* [Fr. *jouir*] yerine kullanıyor. *Patlamak* bitkisel nitelik taşır, onda sıçratma, bulaştırma, püskürtme, dağıtma, serpiştirme, saçma vardır; *boşalmak, cinsel doyuma ulaşmak* tinsel nitelik taşır, onda narsisizm vardır, doygunluk vardır, kapalılık vardır.

o

Ramazan: Ay birazdan doğacak. Sevişmek için yarım saat daha beklemek gerekiyor: "Düş kurmaya başlıyorum. — Buna izin var mı? — Bilmem."

o

Geçen gün, "düş kurduktan" sonra dışarı çıkan A.'nın sokakta slipi ıpıslak olmuş; ama o dinin gerektirdiği biçimde yıkanamamış, çünkü, kaldığı yatılı okulda haftada bir tek duş olanağı varmış, vb. (kızgınlık devlete yöneliyor).

o

Balkonda oturmuşlar, minarenin tepesinden iftar vaktini gösteren küçük kırmızı lambanın yanmasını bekliyorlar.

o

Her Ramazan akşamı, saat beşe doğru (aylardan kasım) medinede, yoldan görünen La Libération lokantası imarethaneye dönüştürülüyor; art arda dizilmiş uzun masaların çevresinde sıkışık halde oturan erkekler çorba içiyorlar; her zamanki tek garson manastır hizmeti gören bir papaz gibi ortalıkta dört dönüyor.

o

Nasiri Fransızcayı iyi biliyor; bunu kanıtlamak için konuşmasına laubalice yabancı sözcük grupları serpiştiriyor: "Ils ont dû sortir ce soir, *because Ramadan*" ["Bu akşam dışarı çıkmak zorunda kaldılar, *çünkü Ramazan*"].

o

"Baş muhasebeci" (kibar yüzlü bir delikanlı) ciddi bir tavırla şöyle diyor: Uygarlık insanın kendi haklarını bilmesi, görevlerinin de bilincinde ol-

masıdır. Bunu söyledikten sonra da bizi izleyerek kahkahayı basıyor.

°

Bu cuma, akşam Ramazanın bittiği saatte yine sigara içmekten kaçınmak gerekti, çünkü yoldan bir Yahudi evine girerken bu kez de Şabbat başlıyordu.

°

Fransız öğretmenler bir doktora projesini tartışıyorlar: Hangi pedagojik aşamalar söz konusu oldu? Sıkıntı, şaşkınlık. Birden tümünü rahatlatacak biçimde biri bağırıyor: *Ders!* (agregasyondaki).

°

Saç festivali: Öne eğilmiş olan benim boyacı çocuğun kafasında geniş bir pellad görüyorum, tam o sırada, onun gerisinde, kaldırımda üstü başı yırtık pırtık küçük bir çocuk, manyakça bir hareketle dibinden kazınmış toz toprak içindeki saçlarını oyuncak bir tarakla tarıyor.

o

İncecik, son derece bakımlı, tertemiz elleriyle (henüz yıkamıştı) Kuzey Afrika kökenli Fransızların jestlerine özgü küçük hareketlerle konuşurken onun bu elleri gösterme, onlarla oynama, onları konuşmaya katma biçimi arasındaki bağıntı. Siyah çoraplarının aşırı derecede zarifliği ile bacağını uzatma biçimi arasındaki bağıntı.

o

Biraz kaçık, kolu bacağı her yana eğilip bükülen bir boyacı çocuk hep üstüme atılıyor ve burnumun dibinde bana ısrarla öneride bulunuyor: "Ben boyamak, Çinli" (yetkinlik belirten sıfat).

o

Aynı gün içinde:

Bir yandan, küçük burjuva bir üniversite öğrencisi budalaca, öbürlerinin önünde fiyaka olsun diye "hocayı susturmak" için bana öyle aptalca, öyle geri zekalıca bir çıkışta bulunuyor ki, bundan geriye kötü niyet bildirisi dışında hiçbir şey kalmıyor;

Öte yandan, halktan biri, Mustafa (herkes ona Musta der): Saçlar neredeyse kırpılmış, gözler badem, yüzünde tatlı ifade olmasa hemen hemen Romalı denebilecek bir baş; on sekiz yaşında, Fas kentinden, yoksulluktan öğrenimini sürdürememiş; Rabat'a iş aramaya gelmiş, Akkari'ye marangoz olarak yerleşmiş; haftada üç bin beş yüz frank kazanıyormuş. Babası hiçbir şey yapmıyormuş, annesi yün işiyle uğraşıyormuş. Kendisi kız kardeşlerinden birinin yanında kalıyormuş. Her türlü düşmanlıktın yoksun bir varlık.

o

Çelimsiz sevgilisi koca koca valizler taşıyan azimli ufak tefek bir Fransız kadın, istasyondaki bilet kontrolörüne ("Yüklüsünüz") yanıt veriyor: "Hamallar öylesine hırsız ki, ama bize sökmez." Görevlinin bön bön gülüşü, oysa o da hamallar kadar rahatsız edici.

o

Genç hemşeriler — caka satacakları kızlarla — abartılı bir Fransız aksanıyla İngilizce konuşurmuş gibi yapıyorlar (düzgün aksanı asla becerememeyeceklerini rezil olmadan maskeleme biçimi).

o

Kentin medinesinde: Akşam saat altıda, tek tek satıcıların yer yer kapladığı sokakta hüzünlü bir adam kaldırımın kenarında bir kıyma makinası satmaya çalışıyor.

o

Uçakta, arkamda yaşlı bir Fransız hanım yanındaki kadınla yarenlik ederken bir yandan da el işi yapıyor: Grimsi bir çirişli bez üstüne eski moda buket motifleri çizilmiş. Daha sonra uçağın uğradığı yerde inmeyerek alana inme ve orada bekleme süresince işlemeyi sürdürüyor, uçağın tüm bu hareketliliği içinde kesinlikle dingin bir halde: *Durgun* biri.

o

İşsiz güçsüz, aylak aylak dolaşan iki tren kontrolörü bara oturuyor: Genci yaşça daha büyük olana gülümseyerek kahve getiriyor, o da bunu gülümseyerek geri çeviriyor. Daha sonra gördüğümde: Yaşlısı kontrolör yardımcısından başka bir şey değilmiş, kasketinde tek yıldız var, gencin ise üç yıldızı var.

°

Trende çevremdekiler: 1) Alman aksanıyla konuşan yalnız bir kadın (Alsace'lı mı acaba, yoksa İsviçreli mi?), at kuyruğu biçiminde toplanmış saçlarının çevresine ensede fular dolanmış; benimle ilişki kurmaya çalışıyor, yemek tepsisi aldığım zaman beni taklit ediyor, bir şey içmek istemiyor, sonra maden suyu, dondurma, vb. istiyor; *Rif, terre de légendes*'ı [Rif, Efsaneler Ülkesi] okuyor; 2) kapkara bir Faslı kadın; sivilceli; üstünde şarap rengi bir kaftan var, pabuçları tokalı; kucağında saçları hafifçe kıvırcık bir yumurcak taşıyor; 3) Kuzey Afrika kökenli alçak gönüllü bir Fransız kadın tığla karmaşık bir motif örüyor; 4) kâğıt oynayan iki lezbiyen; 5) yalınayak genç bir Faslı.

°

Dolmuşta: Tetuan'dan bir "milletvekili" (mimarmış, Madrid'de bir sokak yaparak milyarder olmuş) geceleyin yağmur altında dolmuşumuzun hiçbir şey görmeyen yaşlı şöförüne (gri gömlekli, sarı takkeli) sesli, sert, metalik ünlemlerle kılavuzluk ediyor, tıpkı zaten son derece yumuşak başlı olan yaşlı bir gezinti arabası atını kullanır gibi.

°

Azru zanaatkarlar kooperatifi: Sıkışık bir halde ve cıvıl cıvıl kuşlar gibi, uzunlamasına konmuş büyük halılar boyunca oturan küçük kızlar sürüsü: Büyük kuş kafesi ile küçük sınıf karışımı; oradan da Sade'cı hareme.

°

İto'da, çok geniş ve çok soylu bir manzara karşısında, aramızdan biri şaka olsun diye (ne kadar da belirgin) yarı-değerli taşlar satan genç Moha'ya rasgele bir *Play-Boy*'dan alınmış bir çıplak kadın resmi veriyor: Delikanlı gülümsüyor, sakınımlı davranıyor, ciddiliğini koruyor, mesafeli duruyor. Başlangıçta onu aptallaştırmaya yönelik olan bir sahneye kendisi egemen oluyor; karşısındakinin isterisi de *kadınlara özgü* bir hareket olarak havada kalıyor.

°

Küçük bir çocuk Abdülkadir. Işıl ışıl gözleri de, gülümseyişi de buyurgan, mutlak bir dostluğa doğuştan yatkın, her türlü kültürün ötesinde, par-

laklığı içinde gerçek özünü açığa vuruyor *iyi yürekliliğin*: Söylenecek başka sözcük yok bunun için (Tinerhir).

°

İki otostopçu hipi. *İdeoloji*: Biri bana "bilinç akışı"ndan söz ediyor. *İktisat*: Marakeş'ten Hint gömlekleri satın alacaklarmış, sonra Hollanda'da bunları çok pahalıya satacaklarmış. *Usul*: Arabanın arkasına yerleşir yerleşmez, bir sigara sarıyorlar, istedikleri gibi, mekanik olarak dalgınlığın içine gömülüyorlar (kendilerine bir kahve sunulur sunulmaz da ayılıyorlar).

°

Ama aynı zamanda: Settat'da on iki yaşında bir otostopçu çocuğu arabaya aldım. Portakal, mandalina dolu koca bir plastik torbası ve iğrenç bir bakkal kağıdına sarılı bir paketi var; uslu, ciddi, sakınımlı; elindekilerin hiçbirini bırakmıyor, bunları kucağına, cellabasının üstüne koymuş. Adı Abdüllatif. Kırın ortasında, köy möy görünmeyen bir yerde durmamı söylüyor ve bana ovayı gösteriyor: Gittiği yer o taraflardaymış. Elimi öpüyor, bana iki dirhem uzatıyor (hiç kuşkusuz,

önceden hazırlayıp avucunda sıkı sıkı tuttuğu otobüs parası).

o

Marakeş'te yaşama sanatı: Gezinti arabasından bisiklete, uçan sohbet: Sigara verilmiş, randevu alınmıştır, bisiklet köşeyi döner ve hafiften kayıplara karışır.

o

Samarin sokağında akan insan seline ters yönde yürüyordum. Erotizmden kesilikle uzak olarak bunların hepsinin birer *zob*'u (Arapça argoda penis) olduğu ve bütün bu *zob*ların, benim yürüyüşümün ritmine uygun olarak, tıpkı döküm kalıbından düzenli aralıklarla kopup ayrılan mamul bir nesne gibi birbiri ardınca sıralandığı izlenimine kapıldım. Bu kalabalıkta, ama aynı kaba kumaştan, aynı renklerde, aynı paçavralarla giyinmiş bu kalabalıkta, zaman zaman duyulan *zob* eksikliği.

o

Marakeş suk'u: Nane yığınları arasında yaban gülleri.

°

Marakeşli küçük öğretmen: "Her istediğinizi yaparım" diyor coşkuyla, gözleri iyilikle, uyumlulukla dolup taşıyor. Bu da şu anlama geliyor: *Sizi becereceğim*, ve yalnızca bu anlama.

°

Beyaz cellabasına bürünmüş, kapüşonunu da başına geçirmiş bir zenci, bu yüzden öyle kapkara görünüyor ki suratını bir kadının yüzüne örttüğü *lisam* gibi görüyorum.

°

Marakeş yolunda Beni-Mellal'da: Yoksul bir oğlan olan Abdülhaym, Fransızca bilmiyor, köylü tipi yuvarlak bir sepeti var. Birkaç yüz metre için onu arabaya alıyorum. Arabaya biner binmez sepetinden bir çaydanlık çıkarıyor ve bana bir bardak sıcak (nasıl sıcak olabiliyorsa?) çay uzatıyor; sonra iniyor, yolun yan tarafında gözden kayboluyor.

o

İş aramak için kent kent dolaşan çok yoksul bir otostopçu (gözleri çok hoş) bana acıklı bir dolmuş öyküsü anlatıyor (ormana benzer bir yerden geçiyoruz); arabanın şöförü, kadın kılığına girmiş dört yolcu tarafından öldürülmüş. "İyi ama bu tür arabalarda çok para yoktur. — Fark etmez: Hırsız hırsızdır."

o

"Bayım, unutma, tanımadığın bir Faslıyı otostopçu olarak arabana asla almamalısın," bunu bana, tanımadığım ve otostopçu olarak arabama aldığım Faslı söylüyor.

o

Bir kız bana avuç açarak dileniyor: "Babam öldü. Bir defter almak için," vb. gibi şeyler söylüyor. (Dilenciliğin kötü yanı da klişelerin bıktırıcılığıdır.)

o

Agadir ile Tamri arasında, yol üstünde, sırtında bol bir üniforma bulunan bir adam: Sivil, kir pas içinde, beli bükülmüş, ama başına memur kasketi takmış, bir de tabanca kılıfı var: Orman bekçisiymiş. Polisiye romanları seviyor, çünkü "o da bir bakıma polis sayılıyormuş (odun hırsızlarını kolluyormuş); benzer sorunlarla karşılaşabilirmiş, vb.".

o

İri dişli ve dişetleri biraz çekilmiş, çenesinde küçük bir sakalı bulunan Faslı üniversite öğrencisi Lille'den Katolik bursu almış; çünkü Yukarı Atlas'taki köyünde eskiden beyaz bir peder görev yapmışmış, *Kötülük Çiçekleri*'ni okuyor (ya da okumuyor).

o

Ön ayakları bağlı ve kıvrılmış, sanki aşağılanmak amacıyla diz çökmeye zorlanan bir deve ayağa kalkmak için korkunç çaba harcıyor. Bir başkası, yerde, büzülmüş, kımıldayamaz hale getirilmiş, kanlar içinde, ağzı kanıyor, tıpkı direğe bağlanan suçluların seyrettirildiği gibi teşhir ediliyor, çevresinde izleyiciler bir daire oluşturmuş (aralarında turistler de var, göbekli ve pembe tenli biri, kısa

tayt giymiş, fotoğraf makinesini omuzundan geçirip çaprazlamasına asmış) korkunç biçimde bağırıyor, sert biçimde *var gücüyle* karşı çıkıyor. Devenin sahibi, küçük bir kara adam onu dövüyor, yerden bir avuç tozla karışık kum alıp gözlerine atıyor.

o

Babası Fransız, annesi ülkenin yerlisi olan Gérard bana Gazelle d'Or'un yolunu göstermek istiyor; arabaya kuruluyor, amacı çekiciliğini sezdirmek; sonra, ender bulunan şekerlemeler gibi karşı konulmaz sonuncu kanıt geliyor: "Biliyor musun, benim şeyim kesilmedi!"

o

Üç genç şlöh, falezde, Fransızca dersi vermemi istiyor. "... nasıl denir?" Onlara yanıt verirken cinsel organların kapantılı bir paradigmada yer aldığını fark ediyorum: *cul/con/queue* (g . t / a . cık/ ya . ak). Onlar da hemen filolog kesilerek buna şaşıyorlar.

o

Küçük bir çocuk yolun kenarındaki alçak bir duvara oturmuş, yoldan tarafa bakmıyor — sonsuzluğa dek oturmuş gibi, oturmuş olmak için oturmuş, *hık mık etmeden*:

"Rahatça oturmuş, hiçbir şey yapmıyor,
İlkyaz geliyor, otlarsa kendiliğinden bitmekte."

o

Jean adında genç bir öğretmen —ne öğretmeni acaba?— kitabımın üstüne eğiliyor: "Bu adama (Proust) hiçbir zaman dayanamadım ben; ama artık öyle sanıyorum ki dayanabileceğim." Arkadaşı Pierre, şaşkınlıktan ağzı bir karış açık, önemsemez ve kuru bir tavırla (yanıta karşı ilgisiz bir halde): "Not mu alıyorsunuz?"

o

Azemur: Tenekeden yapılmış bir çorba tası satın aldım; genç ve dişleri dökülmüş biri olan satıcı bana "garsoniyer"inde bir randevu öneriyor.

o

Çok yoksul olan eczanede, eczacı Julien köylü cellabaların oluşturduğu düzgün olmayan ve ha-

reketsiz bir kuyruktan, litrelerce Hegor'dan bunalmış.

o

Mehiula'da mutluluk: Vakit gece, dışarıda fırtına var, büyük mutfakta *harrira* kaynamakta, koca koca bütangaz lambaları, bir an için uğrayıp çıkanların yarattığı hareket yoğunluğu, sıcak, cellaba, ve Lacan okumak! (Bu bayağı konforun yakaladığı Lacan.)

o

Marabut zaviyesinin kadın bekçisi dişleri dökülmüş bir kocakarı, köyün delikanlılarına adam başına elli franka gerekeni öğretiyor.

(Türbe, üstünde 61 numara yazılı olan kerpiçten dört köşe bir odanın yakınında — burası ölülerin yıkandığı oda; mezar açık; yerde birkaç hasır, eski sultana ait soluk bir fotoğrafın altında, yeşile boyanmış tahta tabuta, bağış olarak asılmış kumaşlar, hasırın birinde bir çift sandalet dağınık halde duruyor.)

o

M. hastaydı, bir hasırın üstünde bir köşeye büzülmüş çıplak, cayır cayır yanan ayaklarını kahverengi cellabasının altına gizliyordu.

o

Dişleri dökülmüş koca herif (ısrarlı ve yürekli) bana alçak sesle, güvenli ve heyecanlı bir tonda sigara markalarının en sıradan olanı hakkında şöyle diyor: "Marquise sigarası benim için, esrarlı sigara kadar iyi!"

o

Küçük İ. çiçek getiriyor bana, gerçek bir kır çiçeği demeti: Birkaç sardunya, bir yaban gülü dalı, iki gül, dört yasemin filizi. Onun bu yaptığı hareket, benim ona verdiğim büyük bir hazdan sonra gerçekleşti: Yani adını daktiloda bir kağıda değişik biçimlerde yazdım; kağıdı kendisine verdim (yazıya karşılık çiçekler).

Aralarından birine bir aspirin verince şimdi hepsinin başı ağrımaya başladı ve ben de dispansere benzedim.

o

Delikanlı grubu bir yosmaya gidebilmek için aralarında para topladı; biri gidip onu A'dan almak ve içecek bir şeyler getirmek için bisikletle otuz kilometre yaptı; sonra da hepsi üstünden geçti.

o

Bu ülke: ki orada izcilerin tuhaf davranışları olması olanaklıdır. Aralarından üçünü kente götürüyorum: Biraz hırpani kılıklılar, saçları uzun, darmadağınık, şapkaları çeşit çeşit — ama yine de flama, rozetler, izci selamı, sözcükleri seçme ve kullanma biçimi ("izciler herkesin kardeşleridir") korunmuş. Öbürleri hüzünlü izci şarkıları (bir yetimin öyküsü) söylerken çıplak bacaklı "sorumlu"nun kamışı kalkıyordu.

o

Kapının üst kısmında, çimentonun içine duvarcı Ahmed Midas koca koca ve eğri büğrü harflerle şu sözcükleri kazıdı: ZORLA MUTFAK. Baba bu ekleme mutfağı istemiyormuş, anne ise istiyormuş.

o

İki çıplak delikanlı, giysilerini paket halinde başlarında taşıyarak geçici dereyi ağır ağır aştı.

o

Eşek üstünde cellaba (sırt cellabası) huzuru, kırsal bölgede zaman zaman yinelenen gösterge.

1969

Le Palace'ta
Bu Akşam...

Eğer içinde insanlar yoksa bir yerin güzelliğiyle ilgilenmenin benim için olanaksız olduğunu itiraf ediyorum (boş müzeleri sevmem ben); buna karşılık bir yüzün, bir siluetin, bir giysinin ilginçliğini keşfetmek için, karşılaşmanın tadını çıkarmak için, bu keşif yerinin de ilginç yanı ve tadı olmasını isterim. İşte belki de bu yüzden Le Palace beni kendine çeker. Kendimi iyi hissederim orada. Modern, çok mu modern dersiniz? Ama bununla birlikte gerçek mimarinin eski gücünü bulurum orada; bu güç, hem yürüyen, dans eden bedenleri güzelleştirmek, hem de mekânları ve yapıtları canlandırmaktır.

Günümüzde tiyatrolar kolayca ölüyor. Beckett'i ilk olarak izlediğim salon bugün artık bir garaj; öbür salonlar sinema oluyor, yerlerini konutlara bırakıyor. Le Palace kurtarılmış bir salon; önce, burada gösteriler yapılacak olmasından dolayı; sonra da, başlangıçta (ve ardından birçok kez) tiyatro olarak kullanıldığı zamana ait her şeyin korunmuş olmasından dolayı: Sahne, perde, balkon, harika bir parkeye dönüştürülmüş olan, ama gösterinin ayakta ya da minderlere oturarak izlen-

mesine olanak veren parter, kırmızı kadifeli geniş girişler: Her zamanki heyecan: Bir merdivenden çıkmak ve ışıklarla gölgelerin oynaştığı geniş bir yere varmak, tıpkı bir acemi gibi, oyunun kutsal ortamına birdenbire girivermek (hatta ve özellikle, gösterinin buradaki gibi bütün salonda olduğu sırada). *Tiyatro*: Bu Yunanca [kökenli] sözcük "görmek" anlamındaki bir fiilden gelir. Le Palace görmeye adanmış bir yerdir elbette: İnsan zamanını salona bakmakla geçirir; ve dans edip döndüğünüzde de salona yeniden bakarsınız.

Le Palace'ın orantıları çok iyidir. Bu da *orada korkulmaz* anlamına gelir (seve seve uyuyabilirsiniz orada): Çok küçük bir tiyatro adamı boğar; çok büyüğü ise dondurur. İnsan burada yukarıdan aşağıya dolaşabilir, istediği gibi yer değiştirebilir — öbür tiyatrolar bu özgürlükten her zaman yoksun bırakır insanı, oralarda herkes oturacak bir yerde, parasına denk düşen yerde bulunmak zorundadır. Bununla birlikte özgürlük iyi bir mekân yapmak için yeterli değildir. Kimi deneyler, her türlü işaret noktasından yoksun bir alana bırakıldığında küçük beyaz farenin büyük bir korkuya kapıldığını göstermiştir. Benim bir mekânda kendimi iyi hissetmem için, gerçekten de bir işaret noktasından öbürüne geçebilmem, bir köşede oturabildiğim gibi yüksekçe bir yerde oturabilmem ve adasında mutlu yaşayan Robinson gibi

bir evden öbürüne rahatça gidebilmem gerekir. Le Palace'ta bildik yerlerin sayısı fazladır: Sohbet salonu, buluşma, iki dans arasında dinlenme yeri olan barlar, art arda sıralanan tırabzanların ötesinden, ışıklarla bedenlerin dansının uçsuz bucaksız gösterisinin içine dalmaya yarayan bir cihannüma. Dikildiğim her noktadan, bir tür imparatorluk locasını işgal ediyormuşum, olup biten her şeyi yönetiyormuşum gibi eğlenceli bir izlenime kapılıyorum.

Çağdaş sanatın, gündelik sanatın başlıca gereci, ışık değil midir günümüzde. Sıradan tiyatrolarda ışık, uzaktan sahne üstüne dümdüz yayılır. Le Palace'taysa tiyatro bütünüyle sahnedir; ışık burada derin bir mekânı kaplar; bu mekân içinde canlanır ve bir aktör gibi oynar: Akıllı, karmaşık ve keskin zekalı bir lazer, soyut figür oynatıcısının yaptığı gibi, ani değişikliklere uğrayan muammalı çizgiler oluşturur: Daireler, dikdörtgenler, elipsler, raylar, halatlar, galaksiler, burmalar. Önemli olan, teknik alanındaki başarı değil (yine de Paris'te henüz ender olarak rastlanır) ama yeni bir sanatın, gereci (hareketli bir ışık) ve uygulaması içinde ortaya çıkmasıdır; çünkü izleyicilerin karşısında değil de arasında gerçekleştiği için kısaca bir izleyici sanatı söz konusudur, parıldamaların, müziklerin ve arzuların birbirine geçtiği eksiksiz, tam bir sanat (Yunanlılara ve Wagner'e özgü eski

düş) söz konusudur. Bu da şu anlama gelir: "Sanat" geçmiş kültür (mekânın lazerle biçimlendirilmesi, pekala da modernliğin yoğrumsal [plastik] girişimlerini anımsatabilir) ile bağlarını koparmadan kültürel eğitimin zorlamaları dışına açılır: Yeni bir tüketim biçimiyle damgalanan bir kurtuluş: Işıklara, gölgelere, dekorlara bakarız, ama aynı zamanda başka bir şey yaparız (dans ederiz, konuşuruz, birbirimize bakarız): Antik tiyatronun ünlü uygulaması.

Le Palace'ta ben bu yerle canlı bir ilişki kurmak için dans etmek zorunda değilim. Yalnız başına, ya da en azından biraz kenarda "düş" kurabilirim. Bu insanlaştırılmış mekânda, bir an şöyle haykırabilirim: "Bütün bunlar ne kadar da tuhaf!" Eski sahne perdesi tuhaf; üstünde *French Line*'ın resimli reklamını okuyorum: Le Havre —Plymouth— New York (garip şey: Bu yerler zincirinde, düş kurmamı Plymouth sağlıyor: Belki de konaklama yerine ait romantik mit olduğu için, kimbilir?). Oyuncular tuhaf, zaman zaman pisti kaplayan sisin içinde ters yönden aldıkları ışığın etkisiyle karanlık görünen oyuncular tuhaf, yeşil ve kırmızı ışıklardan oluşan bir tavanın altındaki kuklalar gibi eklemliler. Döner ayna tuhaf. Barut renkli freskler tuhaf; belli belirsiz Yunan havasını taşıyor, tavanda yatay olarak asılı dar ve uzun dekor üstünde biraz geçmişe öykünen bir bilgelik, erdemlilik gibi uzayıp gidiyor.

Le Palace öbürleri gibi bir "gece kulübü" değildir. Orijinal bir yerde, alışılmış biçimde serpiştirilmiş olan hazları biraraya getirir: Tutkuyla korunmuş bir yapı olarak tiyatronun verdiği haz, görme zevki; Modernin coşturması, yeni tekniklerden kaynaklanan yeni yeni görsel duyumların keşfi; dans etme sevinci, olası karşılaşmaların çekiciliği. Bütün bunların biraraya gelmesiyle çok eski bir şey oluşur, Bayram denir buna, oldukça farklıdır Eğlence'den: Bir gecelik süre içinde insanları mutlu kılmaya yönelik bütün bir duyumlar düzeneğidir. Yeni olan, bu bireşim, bu bütünlük, bu karmaşıklık duygusudur: Kendi kendisine yeten bir yerde bulunuyorum ben. İşte bu ek özellikten dolayı Le Palace, sıradan bir girişim değil de bir *yapıt*tır, onu tasarlamış olanlar da kendilerini haklı olarak sanatçı hissedebilirler.

Proust burayı sevmez miydi, dersiniz? Bilmem ki: Artık hiçbir yerde düşes de kalmadı. Bununla birlikte Le Palace'ın renkli ışıklar ve dans eden siluetlerle kıpır kıpır parterine doğru yukarıdan eğildiğimde, çevremde, sıraların ve açık locaların gölgesinde, nerede ve neyle uğraştıklarını bilmediğim bütün bir genç bedenler grubunun gidiş gelişini kestirmekle, Proust'ta okumuş olduğum bir şeyi, şu sahneyi modern yaşama aktarılmış olarak bulduğumu sanıyordum: Opera'daki o akşam, salon ve yerkatı locaları, genç Anlatıcı'nın tutkulu

bakışında, sorguçlar, bakışlar, değerli taşlar, yüzler, deniz tanrılarınınkini aldıran el kol hareketleriyle hafifçe aydınlanmış bir su ortamı oluşturuyor ve bunların ortasında Guermantes düşesi ihtişamla dolaşıyordu. Kısaca bir metafordan başka bir şey değil, belleğimde uzaklarda dolaşan ve gelip Le Palace'ı son bir çekicilik ile güzelleştiren bir metafor: Yani bize kültürün kurmaca ürünlerinden gelen metafor.

Mayıs 1978,
Vogue-Hommes, sayı 10

Paris('te)
Akşam (Buluşma)ları

Eh, iyi sıyırdık.
Schopenhauer (*bir kâğıt üstüne, ölmeden önce*)

*24 Ağustos 1979**

(Dün akşam.) Le Flore'da, olaylara yer vermemiş bir *Le Monde* okuyorum, yanımda iki delikanlı (aralarından biriyle göz aşinalığım var, hatta selamlaşıyoruz bile; düzenli yüz çizgileri nedeniyle çok hoş biri, ama tırnakları kaba) telefonla uyandırma servisi konusunda uzun uzadıya tartıştılar: Zil iki kez çalıyor, ama eğer uyanmazsan, hapı yuttun demektir; bütün bu işler artık bilgisayarla oluyor, vb.. Metroda, (bence, çok doluydu) yabancı gençler (belki de Gare du Nord ve Gare de l'Est'ten) vardı, Amerikan tarzı folk müziği yapan bir gitarcı bir vagonda ondan bundan para istiyordu; dikkatle öbür vagonu seçtim, ama Odéon'da o da vagon değiştirdi ve benim vagonuma bindi (herhalde böyle yaparak bütün treni baştan başa dolaşacak), bunu görünce ben de hemen inip onun indiği vagona bindim (avuç açma, her zaman bir isteri, bir şantaj gibi, bir küçümseme gibi

* [*Not olarak sayfanın üst köşesinde*:] Yazdığım günün tarihi; genel olarak bir önceki günün akşamıyla ilgili.

rahatsız eder beni, sanki bu müziğin ya da müziğin her zaman için bana haz vermesi pek doğalmış gibi). Strasbourg-Saint-Denis'de indim, istasyon bir saksofon solosuyla çınlıyordu. Bir koridorun kıvrım yaptığı noktada saksofonu çalan ve bu korkunç, "düşüncesizce" gürültüyü çıkaran zayıf bir zenci delikanlı gördüm. Mahallenin *kötü* karakteri. Aboukir sokağının yerini saptadım, bundan söz eden Charlus'ü düşünerek. Sokağın, Bulvarların bu kadar yakınına ulaştığını bilmiyordum. Sekiz buçuk olmamıştı henüz, tam söylenen saatte 104 numarada olmadan önce biraz oyalandım; Patricia L. inip bana kapıyı açacaktı. Mahalle ıssızdı, pisti, soğuk ve şiddetli bir rüzgâr esiyor, bu toptancı konfeksiyoncular mahallesindeki ticari artıklar olan dev ambalaj kağıdı kalıntılarını havalara kaldırıyordu; üçgen biçimli küçük bir meydan keşfettim (sanırım Alexandrie sokağı); hoştu ve pisti, üç yaşlı çınar (havasız kalmış olmaları beni üzüyordu) ile hiç alışılmadık tarzda yapılmış banklar vardı burada; kahverengi ağaçtan tekneye benzer bu şeylerin bir yanında da alçak ve alacalı bulacalı bir yapı bulunuyordu; yapının çok yoksul bir müzikhol olduğunu düşündüm, ama değildi, burası da bir konfeksiyon atölyesiydi; yan tarafındaki duvarın bir bölümünde dev bir sinema ilanı bulunuyordu (Peter Ustinov ile çevresinde iki genç kadın); Saint-Denis sokağına kadar

şöyle bir uzandım; ama o kadar çok fahişe vardı ki, gerçekten başka bir anlama gelmeden "dolaşabilmek" olanaksızdı; geri döndüm, sıkıcıydı, bakılacak hiçbir vitrin yoktu, ben de küçük parktaki banklardan birine oturdum; bazı çocuklar top oynuyordu bağırış çağırış içinde; bazıları da rüzgârın kaldırıp savurmaya başladığı dev kâğıt balyaları üstüne hızla atılıp düşerek eğleniyordu. Kendi kendime şöyle dedim: "Ne kadar da sinema gibi! Bir filmin içine sıkıştırabilmem için bunu [çekmem] gerekir; biraz hayal kurup uçtum: Önce sahneyi anında filme almama olanak verecek bir teknik hayal ettim (gömlek düğmemin yerinde *mükemmel* bir kamera); ardından, berbat rüzgârın hareketlendirdiği bu meydanı, sonradan içine bir karakterin taşınabileceği bir dekor haline getirecek başka bir teknik daha aklıma geldi. Hayal kurmayı sürdürerek, bu köşenin bende yarattığı can sıkıntısının gücünden dehşete düşmüş bir halde, Royal-Aboukir (ne ad ama!) otelini geçerek sonunda 104 numaraya geldim. Bütün bunlar, küçük bir Paris ölçeğinde New York'un yoksul bir köşesi gibiydi. Akşam yemeğinde (iyi bir *risotto* vardı, ama sığır eti, tabii ki, hiç pişmemişti), kendimi iyi hissettim dostlardan dolayı: A. C., Philippe Roger, Patricia ve Frédérique adında genç bir kadın vardı, oldukça abiye bir elbise giymişti; elbisenin ender rastlanan son derece güzel

mavisi yatıştırdı beni ya da en azından rahatlattı; kadın pek fazla konuşmuyordu, ama oradaydı, vardı, ben de bu dikkatli ve sıradışı var olmaların, bir akşam toplantısının iyi düzenlenmesi için gerekli olduğunu düşündüm (André T. abartır yine de). "Gülünç hikâyeler" dedikleri şeyden söz ettik ("İngiltere'de, Victoria istasyonunda, Fransızca konuşan bir İspanyol kıza rastladım"), heyecanlı heyecanlı kavramın tanımı üstünde tartıştık; Humeyni'den de söz ettik (bugünlerde elimizde yalnızca haber bültenleri olduğuna, hiç analiz bulunmadığına, bize kimsenin, sözgelimi toplumsal sınıflar çatışmasının ne durumda olduğunu anlatmadığına ne kadar üzüldüğümü söyledim, bu noktada Marx'ın yaşamadığına esef ederek), sonra Napolyon'dan söz ettik (çünkü şu sırada *Mezar Ötesi Anıları*'nı okumaktayım). Saat on bir buçuğa doğru ilk kalkan ben oldum, fena halde sıkışmıştım, taksi bulamam da metroya binmek zorunda kalırım endişesiyle Bulvar'da Porte Saint-Denis'nin karşısındaki bir içkili kahveye girdim; ancak aralayabildiğim tuvalet kapısının hemen yakınında bir köşede sıkışarak oturmuş, ne olduklarını anlatılamaz üç yaratık (yarı pezevenk, yarı efemine) Marsilyalı bir fahişeden söz ediyordu, anladığım kadarıyla; dövmeli yakışıklı bir Asyalı (gömleğinin kısa kolundan taşan yeşil-mavi dövmesini görüyordum) birine elektrikli bilardo [flip-

per] oynamayı öğretiyordu. Bardaki garson da burayı işleten kadın da basit, yorgun ve sevimli insanlardı: Ne meslek ama! dedim içimden. Taksi-de hem pis bir koku hem de eczane kokusu vardı — ama tütün içme, sigara içilmez işaretiyle kesinlikle yaşaklanmıştı. Yatakta, Germaine Tailleferre, taparcasına sevdiğim bir ses ve diksiyonla radyo-da yavan ve boş şeyler antattığı sırada, onun sesi-ne yeniden kavuşmak için Stravinski'nin ve Sa-tie'nin plaklarının bitmesini beklerken, bir met-nin, Seuil'den yeni çıkan *M/S*'nin (F. W. bana bun-dan söz etmişti) ilk sayfalarına göz attım; kendi kendime bununla ilgili ne söyleyeceğimi sordum ve her ne kadar iyi yazılmış ve hoş olsa da "ta-mam, tamam" demekten başka bir söz bulama-dım, sonra tutkuyla *Mezar Ötesi Anıları*'nda Na-polyon'un tarihini okumaya devam ettim. Işığı söndürdükten sonra bir süre daha radyo dinle-dim; kulak tırmalayan ve zayıf sesli bir soprano Campra türünden tatsız klasik bir arya söylüyor-du (bunların hepsi birbirine benzer zaten), radyo-yu kapattım.

25 Ağustos 1979

Le Flore'dayız, Éric M. ile birlikte, sosis, rafadan yumurta ve birer kadeh bordo söylüyoruz. Gözle kesilecek kimse yok. Saçlarına ak düşmüş sakallı bir Arjantinli masama geliyor, daha önce söz etmiş olduğu bir daveti yineliyor, bütün masrafları ödemeyi kabul ediyor, onun İletişim Enstitüsü'ne gitmemi söylüyor; kaçamak davrandığımı görünce hemen şuna benzer bir şey ekliyor: "Siyasal olarak tam anlamıyla bağımsızız" (bunu değil de, daha çok adamla Buenos Aires'te geçireceğim birçok akşam yemeğinin sıkıtısını düşünüyordum — İngilizce konuşmak gerekecekti). Genç bir çocuk tek başına geldi oturdu; milliyetini belirlemek olanaksız (yalnızca badem gibi gözleri yabancı); sırtında dapdaracık ama koyu renk ve abiye, en azından Belle Jardinière tarzında bir ceket var, yaka düzgün değil, kravat ince, sımsıkı bağlanmış, bütün bunlar garip, kırmızı renkli süet pabuçlarla son bulmuş (ya da başlamış). *Charlie-Hebdo* satan adam geçiyor; gazetenin zevksizli-

ğini yansıtan ilk sayfada salatalara benzer yeşile çalan kafalar görülüyor: "2 Franga Kamboçyalı kellesi"; oysa, tam da o sırada genç bir Kamboçyalı kafası iyice meşgul bir halde kahveye giriyor, resmi görüyor, açıkça şaşırıyor, kaygılanıyor ve gazeteyi satın alıyor: Kamboçyalının kellesi! Bütün bunlar olup biterken Éric'le yavaş yavaş özel günce konusunda tartışıyoruz; *Tel Quel* [dergisi] için yeni hazırladığım metni ona ithaf etmek istediğimi söylüyorum, onun bundan aldığı o son derece doğal hazdan etkileniyorum (akşamın küçük sevinç kaynağı bu). Benimle birlikte Rennes caddesinde yürüyor, jigoloların sıklığı, güzellikleri şaşırtıyor onu (bense daha sakınımlıyım), P.'nin onun hakkında kötü şeyler söylediğini aktaran Y.'nin sözlerinden alındığını anlatıyor bana (Y.'nin son derece basit dalavereci tarzına uygun dar çevre olayı). Yatakta *Fındıkkıran* (fantastik müziği açıklamak için yapılan yayın!) eşliğinde biraz en son Navarre'ı (öbürlerinden daha iyi) ve *M/S*'yi ("tamam, tamam") okuyorum; ama bunlar ödev gibi ve bir kez borcumu biraz biraz ödeyince, bunları bir yana bırakıyor, rahatlamış bir halde *Mezar Ötesinden Anılar*'a dönüyorum. Kafamda hep şu düşünce var: Ya modernler yanılıyor idiyse? Ya yetenekleri yok idiyse?

26 Ağustos 1979

Akşam yemeği için Claude J.'yi beklediğim Bonaparte'ta, Gérard L. çıktı karşıma (ben bu beklenmedik karşılaşmalardan hiç hoşlanmam, bir kahvede biraz yalnız kalıp çevreye bakmayı, işimi düşünmeyi, vb. çok severim): Her zamankinden daha şaşkın ve yardıma muhtaç görünüyor; o tatlı gülümsemesiyle pek tutarlı sayılmayacak biçimde konuşuyor, kıvırcık saçları, yuvarlak gözlük camları ardında miyop ya da şaşırmış gibi görünen mavi gözleri var; Güzel Sanatlar Okulu kapalı olduğu sürece (yaz boyu) resim yapmak için yeri olacağı umuduyla bir adamın dairesini paylaşmak üzere odasından ayrıldığını belirtiyor; oysa adam delinin teki çıkmış, hayatı ona zindan ediyor. — Kaç yaşında bu herif? — Yirmi dört yaşında, ressam. — Peşinden koşuyor mu senin? — Yok canım, öyle değil (sanki G. L.'yi sıkan da buymuş gibi), delinin biri işte. Onu öylesine şaşkın ve yardıma muhtaç hissediyorum ki, çılgın, tam ve koşulsuz

gibi bir isteğin içine düşmüş; bu durum heyecanlandırıyor beni, tıpkı insanın emrinde bir kölesi varmış gibi, ve de her şey birbirine karıştığında, ona birden: *Eh pekala hadi gel bakalım* desem ne kadar sevineceğini, ne kadar rahatlayacağını düşünmek beni duygulandırıyor. Kendimi tutuyorum, delilik olur bu. —Claude J. geliyor, süveterle çıkmış; dışarıda şiddetli bir yağmur var, hava soğuk. Lokanta konusunda bir türlü karar veremiyoruz, gideceğimiz yeri seçme özgürlüğünü kibirle bana bırakıyor, ama bu özgürlük her zaman olduğu gibi ne yapacağımı bilmediğim can sıkıcı bir armağan; bana Collège de France'ın yakınındaki bir "et lokantası"ndan söz ediyor; bu fikrin beni tiksindirmesine ve lokantanın tıklım tıklım olmasından (bir lokantada en nefret ettiğim şeydir) korkmama karşın yağmur altında yürümeye öylesine üşeniyorum ki, bu yüzden uzaktaki bir lokantayı yeğliyorum (bu nedenle onun arabasına bineceğiz); şansıma et lokantası da kapalıymış; Bofinger'ye gitmekten başka çare yok (bu da aslında benim başından beri olmasını istediğim şey, bugünlerde iyi ama pahalı olan bu birahaneye gitme alışkanlığımdan dolayı). Şef garson beni adımla çağırıyor, bu da benim hem gururumu okşuyor hem de canımı sıkıyor; tere salatası güzel, bir de İtalya'ya yaptığım ilk yolculuklardan beri çok sevdiğim, üstüne sirke ve zeytinyağ dökerek

yediğim haşlama balık ve sebze var. Claude J. bana arkadaşı J.-P. ile Türkiye'ye yaptığı yolculuğu anlatıyor. Anladığım kadarıyla birçok geceyi arabada geçirmişler; saat sabahın birinde bilmedikleri kentlere gelmişler, yirmi günde 11000 km yapmışlar, benim için olanaksız bütün bu yaşam biçimi.

Ben başlangıçtan beri ona işimle ilgili güçlüklerden söz etmek isterim; ama, her zaman olduğu gibi, ne vakit bir şeyden söz etmeyi öngörsem bunun gereğinden çok bilincinde olurum ve hiçbir şey söylemem. En sonunda, bütün bir karşılıklı konuşmayı oluşturması gereken şeyi bir tek cümleyle geçiştiriveririm. Bir grup geliyor, aralarında ellilik iki sakallı var; sanki ikizler: Doğa iyi yapamadığı şeyi ikinci bir kez yeniden denemiş; biri bana el sallıyor; Le Flore'daki dünkü Arjantinli; öbürü de galiba bir sanat eleştirmeni. Daha ötede, bir çift oluşturan iki delikanlı yemek yiyor, şaşırıyoruz buna: Yoksul gibiler, giyimleri kötü, hastalıklı bir görünüşleri var, biri Kuzey Afrikalıya benziyor, öbürünün kara gözlüklü olanın, temiz olmayan koca koca işçi elleri var. Ne yapıyorlar burada? Çakırkeyif olmuş iki iş arkadaşı mı?

Eve döneceğim ve hemen yatacağım için mutluyum, kaygıdan da uzağım. Radyoda bir kadın sesi, ince, yavan, tınısız, yavaş ilerleyen, sıkıcı, uyumsuzmuş gibi, "kalakalmış" bir ses, Beetho-

ven'in bir sonatı (ama hapse atılmış Arjantinli tarafından çalınıyor: birazcık demagoji) ile bir Japon kadın şan sanatçısının bitmek bilmeyen plağını peş peşe sıralıyor, ardından yine aynı biçimde bitmek bilmeyen Hintli bir şarkıcının koca sesi geliyor. Bütün bunlar sakin sakin olup bitiyor: Anlaşılmaz geçişleri olan çılgın ve sıkıcı programlar. *Mezar Ötesinden Anılar*'a zevkle devam ediyorum. *Yüz Gün*'e kadar geldim.

*27 Ağustos 1979**

•

Philippe S.'yi Le Select'te bekliyorum (La Coupole Ağustos'un şu son günlerinde kapalı olduğu için); terasta hemen hemen hiç yer yok, bu kahve itici geliyor bana — belki de alışık olmadığımdan; yalnız başına bir kadın var; yosma mı dersiniz? Yok değil, hiçbir şey söylemeden gidiyor. Arkamdan, tınısı iyi bir kadın sesi geliyor; bir adamla konuşuyor, adam ona şirinlik yapıyor; konuşmaları yıldız falıyla ilgili, Yay burcunu (herifin burcu olmalı) tamamlayan doğru işaretleri arıyorlar; gülünç bir biçimde tümü de tamamlayıcı nitelikte, "Boğa bile". Garson bir müşteriyle konuşuyor; cümlesini, tıpkı peçeteyi katlar gibi, özenle bitirmeden (bir Proust sahnesi: patronların mutfaktakilere çıngırak çalması) önce onun dikkatini çekmek olanaksız. Akşam yemeğini La Rotonde'da yiyeceğiz, ayrı bölmede; yanda, çok heyecanlı bir ihtiyarcık, daha genç, dişleri biraz dö-

* [*Not olarak sayfanın üst köşesinde*:] Geçmiş zamana çevrilecek.

külmüş bir kadına şirinlik yapıyor. Philippe'le Chateaubriand'dan, Fransız edebiyatından sonra da Seuil Yayınları'ndan söz ediyoruz. Onunlayken hep mutluluk içindeyim, binlerce fikir geliyor aklıma, güven duyuyorum, çalışma konusunda coşku doluyum; eskiden beri kafamda olan bir Fransız Edebiyatı Tarihi yazma (Arzu'ya uygun olarak) fikrini alevlendiriyor. İkinci bir puro tüttürmek ve akşamı uzatmak için armut rakısı içmekle —tuhaf ve alışmadığım bir düşünce— hata ettim; bu yüzden şiddetli bir mide ağrısı başladı. Tek başıma döndüm eve. Ağustos ayının pazar günü saat akşamın on birinde her yer ıssızdı. Vavin sokağında genç bir kadına rastladım, güzeldi, şıktı, makyajlıydı, yanındaki köpeği tasmasından tutuyordu; hafif bir müge kokusu bıraktı ardında. Luxembourg Parkı boyunca, Guynemer caddesinde yürüdüm, sokak göz alabildiğine bomboştu. Bir afiş sütununda, büyük bir film afişi görüyorum; artistlerin adları (Jane Birkin, Catherine Spaak) büyük harflerle yazılmış — sanki bunlar tartışılmaz çekiciliklermiş gibi (kim bu? bana ne bunlardan! bir de gidip Catherine Spaak'a mı bakacağım, vb.): Vaugirard caddesindeki 46 numaranın önünde (Protestan etkinliklerinin bir tür karargahı) çekici bir delikanlı silueti gözüme çarpıyor, ama ben onu göremeden çocuk içeri giriyor. Yatakta, günümüzün o sıkıcı yazılarını okumaya

kendimi zorlamıyorum, Chateaubriand'ı okumaya devam ediyorum: Napolyon'un Sainte- Hélène adasında mezardan çıkarılmasıyla ilgili olağanüstü sayfadayım.

28 Ağustos 1979

Oldum olası öğleden sonraları çalışma güçlüğü çekerim. Altı buçuğa doğru rasgele çıktım; Rennes caddesinde yeni bir jigolo gördüm, saçlar yüzüne dökülmüş, kulağında ince bir küpe var; B. Palissy sokağı tümüyle tenha olduğu için birbirimizle konuştuk; adı François'ydı; ancak otel doluydu; ona para verdim, bir saat sonra randevuya geleceğine yemin etti ve tabii ki gelmedi. Kendi kendime acaba gerçekten hata mı ettim diye sordum (herkes, bir jigoloya önceden para vermek ha! diye haykıracak), sonra kendi kendime dedim ki, aslında mademki onu o kadar çok istemiyordum (yatmak da istemiyordum), sonuç aynıydı; yatmış olsam da olmasam da saat sekizde kendimi yaşamımın aynı noktasında bulacaktım; ve ben, basit bir göz göze gelme ile, bir konuşma ile cinsel olarak uyarıldığıma göre, bu zevkin karşılığını ödemiştim. Daha sonra akşamın ilerleyen saatlerinde, Le Flore'da, masamıza pek uzak olma-

yan bir yerde bir başka jigolo görüyorum, ortadan ayrık uzun saçlarıyla melek gibi; ara sıra bana bakıyor; bembeyaz, göğsüne kadar açık gömleği beni çekiyor; *Le Monde* okuyor ve Ricard içiyor, sanırım; gitmiyor, en sonunda gülümsüyor bana; koca koca elleri var, bu eller onun yumuşaklığı ve geri kalan görüntünün inceliğiyle bağdaşmıyor; ben jigoloyu ellerinden tanırım (sonunda bizden önce kalktı; durduruyorum onu, gülümsüyor çünkü ve belirsiz bir randevu alıyorum). Daha ötede yerinde duramayan bir aile var; üç, dört çocuk, tümü de isterik (Fransa'da hep rastlanan şey): Beni uzaktan yoruyorlar. —Eve döndüğümde radyodan IRA'nın kont Mountbatten'a yaptığı suikastı öğrendim. Herkes kızgın, ama hiç kimse on beş yaşında bir çocuk olan torununun ölümünden söz etmiyor.

Urt, 31 Ağustos 1979

Hasır koltuğa yerleşmiş, bir yandan puro içiyor, bir yandan da televizyonu izliyordum. (Grand Échiquier adlı bir program, yeterince müzikli, canımı pek fazla sıkmasın diye). Akşam yemeği sonrasında şöyle bir gezinmeye çıkmış olan Rachel ile M. beni almaya geldiler, akşam çok güzelmiş de. Önce sinirlendim: Ne yani! Bana bir şey sorulmadan bir dakika bile geçmeyecek mi, kendi iyiliğim için olsa dahi; sonra onlarla birlikte çıktım. Onlara karşı, özellikle de M'ye karşı gösterdiğim öfkeden, dargınlıktan dolayı mutsuzdum (Rachel de onu izliyordu); M. tıpkı anneciğim gibi öylesine sevgi dolu, öylesine saf, güzel olan şeylere karşı öylesine duyarlıydı ki. Alacakaranlık daha şimdiden artmıştı, eşsiz güzellikteydi, mükemmelliği içinde neredeyse olağandışı bir görünümdeydi: Pamuk izlenimini veren hafif ama hüzünlü olmayan bir grilik, uzakta, Adour'un öte yanında sis yığınları, sessiz sakin, çiçeklerle dolu evlerin

süslediği yol, altın gibi parlayan bir yarım ay, cırcırböceklerinin sesleri, *tıpkı eskiden olduğu gibi*: Soyluluk, huzur. Yüreğim hüzünle, neredeyse karamsarlıkla doldu; anneciğimi, yatmakta olduğu uzakta olmayan mezarlığı, "Yaşam"ı düşünüyordum. Yüreğimin böyle romantik biçimde kabarmasını bir değer olarak hissediyordum ve bunu "her zaman için yazdığımdan daha değerli (ders konusu) olduğu için" hiç söyleyememekten dolayı üzüntü duyuyordum; kendimi Paris'te de, burada da, yolculukta da iyi hissetmediğimden umutsuzluğa düşmüştüm: Gerçek sığnaktan yoksun biriydim.

Paris, 2 Eylül 1979

Urt'den dün öğleden sonra döndüm; uçak aptal bir yolcu güruhuyla tıklım tıklım doluydu: Çocuklar, aileler, yanımda kâğıt torbaya kusan bir kadın, pölot raketi getiren bir delikanlı. Koltuğa sıkışmış biçimde oturmuşum, kemerimi bile açmadan, hareketsiz bir halde, bir saat boyunca, Pascal'in *Düşünceler*'ini okudum biraz, "insanın zavallılığı"nın gerisinde tüm üzüntümü, Urt'de annemsiz geçen "acılı halimi" buldum. (Bütün bunları yazmak gerçekten olanaksız: Pascal'in kuruluğunu ve gerginliğini düşündüğümde.) Geri döndüğüm zaman her şey ağırdı, griydi. Akşam yemeğinde J.-L.'deydik. (Y. gelmedi): Kızartma et (çok pişmiş) yapmıştı, sirkeli zeytinyağlı koyu renk sosu olan avokado, Fransız ve İspanyol kavunları, plasik torba içinde Monoprix'den alınmış ekmek ve sürahiyle şarap vardı. Darlame'ın çenesi düştü (hemen şaraptan çakırkeyif oldu); bir süre sonra bunun az çok benim için (beni ayartmak

için) olduğunu anladım; uzun süredir aramızda bir anlaşmazlık vardı, ve ilk kez onun tarafından olumlu bir konuşma edimi gerçekleşiyordu; ama Éric M. ve J.-L.P.'nin varlığı beni rahatsız ediyordu. Erkenden kalktığımda o da benimle birlikte gelmek istedi; asansörde sarılıp öptüm onu, başımı omuzuna yasladım; ama bu onun "tarz"ı olmadığından ya da bir başka kararsızlıktan dolayı yarım yamalak bir karşılık verdi. Takside elini tutarak Clichy'ye kadar eşlik ettim ona (Paris'i baştan başa aştık). Sofrada, "kadınlar"dan söz ettik. Akşam yorgun ve sinirli bir halde, yatakta (radyo hiç çekilmiyor, ültramodern bir müzik var, sesler berbat) *Libération*'daki ve *Nouvel Observateur*'deki küçük ilanları okudum: Gerçekten ilginç hiçbir şey, "yaşlılar" için hiçbir şey yok.

3 Eylül 1979

Les Deux Magots yeniden açıldığı için Le Flore'da az insan var; içerisi neredeyse bomboş. Pascal'in *Düşünceler*'ini okuyorum, sık sık başımı kaldırıyorum ama okuduklarımdan da birşeyler edinmiyor değilim. Biraz ötede heyecanlı bir grup oturuyor (daha önce görmüşlüğüm var onları): Moda çılgını kadınlar, tam ortada da küçük isterik bir kız var (fotoğraflar gösteriyor, konuşuyor, kızarmış ekmeğe yağ ve reçel sürüyor, bütün parmakları havada). Yeni biri geliyor. Kasılan bu güzel çocuğa: "Ayaklarınız büyük" denebilir (yalnızca onları görüyorum, beyaz ayakkabılar içinde). Renaud C. uğruyor, mavilere bürünmüş, gözlerinden gömleğine kadar her şeyi mavi; ondan daha az metafizik nitelikli —yani daha "ironik" (bunun içerdiği biraz sıkıntılı anlamda)— birini görmedim; François Flahault ile iri gözlü Madeleine de uğruyor; gelince ve giderken kucaklaşıp öpüşüyoruz; Madeleine bunun fazla olduğunu

düşünüyor olmalı. Jean-Louis P. Le Flore'da akşam yemeği yemek istemiyor (kuşkusuz orada benimle görünmek istemiyor, yani aramızdaki yaş farkından dolayı "kapatma" gibi görünmek istemiyor, kim bilir?) Akşam yemeğini rahatsız bir halde La Malène'de yedik; André'nin Hyères'den ona telefon ettiğini ve aslında kendisinin de hemen bu akşam gidip onunla buluşmak istediğini biliyorum. Gücenme, bağışlayıcılık, kadercilik, beylere yaraşır övüngenlikten dolayı onu gitmesi için ikna ediyorum. Benden saat dokuzda ayrılıyor, yapayalnız kalıyorum, oldukça hüzünlüyüm — vazgeçmeye kararlıyım (ama nasıl söylenir bu ona?... bahanesiyle onu artık hiç görmemek utanç verici bir şey olmaz mı? Bununla birlikte hayatımı bütün bu başarısızlıklardan kurtarma arzusuyla benim asıl yapmak istediğim şey de bu.) Le Flore'a gittim, puromu içerken Pascal'in *Düşünceler*'ini okumaya yeniden koyuldum. Göz aşinası olduğum iri yapılı esmer bir jigolo gelip bana merhaba dedi, oturdu, limon suyu söyledi, adı Dany, Marsilyalı; kaba saba, konuşmakta, meramını anlatmakta güçlük çekiyor. Bezgin olduğunu hissediyorum; ordudan ayrılmış; endüstri dizaynı stajı yapmak için izin bekliyormuş; kalacak yeri yokmuş, yalnızca bundan şikayet ediyor; bir arkadaştan öbürüne gidiyor, istasyonda ya da biriyle işleri var, vb.; ah, küçük bir dairesi olabilse; sözün

kısası ne halt edeceğini bilemiyor (gevezelik, keyifsizlik; üstelik berbat bir durum). Gerisi tipik jigolo konuşması: Yani şeyin adının geçmediği namuslu konuşma. Benimle yatmaya gerçekten hazır olduğunu söyletmeye ısrar ettiğim her sefer "Serbestim" diye yanıt veriyor. —Gece saat beşte uyanıyorum: J.-L.P. ile olan ilişkimin başarısızlığa uğramasını acıyla ve üzüntüyle düşünüyorum.

5 Eylül 1979

Çalışmaktan yorgun düştüğüm için dışarıya daha erken çıktım; F. W. ve Severo ile saat sekizde buluşacağım Le Flore'a gitmek istemiyordum, Royal-Opéra'nın terasında *Le Monde* okumaya gittim; arabalar geri döndü, yavaş yavaş tadını çıkardığım şey artık bir ağustos akşamının boşluğu değildi. Yalnız başına, üzüntülü, adı José olan tanıdık bir jigolo var, kolu bacağı uzun, teni solgun, gözleri açık mavi; göz göze gelmekten kaçınıyorum çünkü benden istediği, imzamı taşıyan (yazı yazdığımı ona kim söyledi bilmiyorum) ve her sefer ısrar ettiği kitabı ona getirmeyi unuttum; hem sonra gazete okumak istiyorum; en sonunda onunla konuşuyorum; şimdi Continental'da çalışıyormuş: Ona "İyi mi?" diye soruyorum müşterileri düşünerek; karanlık kalkınca, modern havaya karşın dönen işlerin pek de temiz olmadığı görülüyor, diye bana yanıt veriyor (böylelikle bana konumu gereği işlerin içyüzünü bildiğini sezdiriyor). F. W. ve Severo ile birlikte Bofinger'ye akşam

yemeğine gittik. Çıkarken ve Beaumar-chais'nin heykelinin dibine park edilmiş olan arabaya doğru giderken (Severo durmadan burada oturmak istediğini yineliyor), F. W., kimi zaman çok belirgin biçimde yakalandığı o ciddiyet ve şefkat krizlerinden birinde (bunlardan her zaman korkarım, sevgi dolu bir Yargıcın ilgisiyle bana benden söz edeceğini bilirim ve hemen beden değiştirdiğimi, kaçan bir çocuk oluverdiğimi hissederim) benim kesinlikle içine giremeyeceğim bir evren olduğunu söylediğim — başka ne denir ki? — *M/S* adlı kitaba ilişkin bir yorumu bağlarken, F. W. bana, bir gün cinselliğimin yadsınmış olan yanlarının (burada sadomazoşizm söz konusu) hesabını vermek gerektiğini söylüyor; bu konuda hiç konuşmam; biraz öfkelenirim: Önce, mantıksal olarak var olmayan bir şeyin hesabı nasıl verilir? Yalnızca *saptama yapılabilir*, hem sonra sadomazoşizmi kural olarak, olağan durum olarak oluşturmaya ilişkin şu moda — şu doksa — cesaret kırıcı bir şey, zayıf yanlarının açıklanması gerekir. — Akşamın başladığı andan beri Severo'nun bir saplatısı vardı: Gidip, daha önce kendisine söz edilmiş olan Bastille yakınlarındaki Keller sokağında bulunan bir barı görmek. Severo bu tür fikirlerin asla peşini bırakmadığı için, geze geze oraya gidiyoruz, F. W. ile ben alçak sesle hiçbir şey bulamamayı diliyoruz; harika bir binalar bütünü, yuvarlak

bir çan kulesi (Notre-Dame d'Espérance mı acaba?), İtalya'dan gerçek bir kesit sayılabilecek turuncu renkle aydınlatılmış bir pencere keşfettikten sonra Keller sokağına geldik, burada çok şiddetle aydınlatılmış bir bar var, gizli, yasadışı hiçbir şey yok, bağırışlar yükseliyor içerden, kapı açık; içerisi Zenci dolu, aralarından biri elini kolunu sallıyor ve kendisi de zenci olan patrona saldırganca davranıyor. Rahatlayıp oradan ayrılıyoruz. Tatlı bir gece. Araba, genç erkeklerle dolup taşan mahalleyi aşıyor, canım gezinmek istiyor, ama biraz midem ağrıyor (ben ki, hasta olmamak için iyi lokantalara gitme gereğini genelleştirerek Bofinger'yi övmüştüm), eve gelmeden önce arabayı durdurtmaya da üşeniyorum — çünkü F. W. ve Severo ile bunu asla yapmam, alışkanlık da biraz bende küçük bir üstben haline gelmiştir. Tek başıma eve dönüyorum — tuhaf bir lapsüs bu, bana acı veriyor — merdivenleri çıkıyorum ve düşünmeden kendi katımı geçiyorum, tıpkı beşinci kattaki dairemize gidiyormuşum gibi, anneciğimin beni bekliyor olması gibi. Yatakta Humeyni'nin metinlerini okuyorum: Şaşkına dönüyorum! Öylesine "utanç verici" ki kızmaya bile cesaret edemiyorum: Bu çağdışı sayıklamanın akla uygun bir açıklaması olmalı; buna gülüp geçmek fazlasıyla kolay bir şey olur, vesaire, vesaire. Kısacası, *Paradoks* bana gel diyor, beni çağırıyor.

7 Eylül 1979

Le Flore'da yorgun bir halde, Jean G. ile romanının elyazmaları üstünde, güçlükle, hasis bir tavırla tartışıyorum — bunun nedeni belki metnin de, güzel ama gergin olan çocuğun da beni heyecanlandırmayışı — (ona işbirliği yapmasını seven biri olduğumu göstermek için birkaç eleştiri yapıyorum, ama bana öyle geliyor ki o bunları "kendine" alıyor ve kapanıyor). Faslı eski bir jigolo (Alami mi? yoksa Alavi mi?) çıkageliyor (onu en azından on yıldır tanırım, o tarihten beri de beni ne zaman görse kendi hikâyesini anlatır ve benden para çeker), bana acıklı bir miras hikâyesi anlatmaya başlıyor (onu seven bir kadın varmış, derken kadın ölmüş, ona Cannes'da bir villa bırakmış, ama engeller varmış, polis onun pezevenk olmasından kuşkulanıyormuş, vesaire vesaire), ve hikâyesini daha rahat anlatmak için gelip bizim masaya hiç çekinmeden yerleşiyor. Kabul etmiyorum (terbiyesizlik bana reddetme enerjisi veren

şeydir); öfkeli bir hareket yapıyor. Kabaca kalkıp giderken sandalyeleri itip deviriyor. Akşam Tournon sokağındaki küçük Çin lokantasına gittik, Bernard G. ve onun (yeni) arkadaşı İtalyan Ricardo ile; önce hiçbir şey olmuyor, ama yavaş yavaş ondan hoşlanmaya başlıyorum, nedeni de bedensel bir tür temizlik (elleri, beyaz gömleğin yakasından görünen göğsü): B. G.'nin kendi yapmış olduğu seçimle arzulamak *zorunda olduğum kişi*'yi bana göstermesiyle Arzu üçlüsü kaçınılmaz bir biçimde kuruluyor. Bir çift oluşturdukları, ertesi gün birlikte Viyana'ya gidecekleri için kıskanıyorum onları. Sevgiyle ayrılıyorum yanlarından — ama içimden acı duyarak, çünkü uzun süre için gidiyorlar, hem sonra nasıl olsa...

8 Eylül 1979

Dün akşam, Violette ile Palette'te yedik. Yanımızda bir Zenci yalnız başına yemek yiyor: Sade, sessiz, ölçülü; memur mu acaba? Yemek üstüne bir yoğurt ve bir mineçiçeği çayı söylüyor. Akşam hava sıcak, sokak insan ve araba dolu (korkunç bir motosiklet defilesi). Saat on bire doğru Le Flore'a giderek akşamı uzatıyorum; biraz eciş bücüş bir herifin teki yanıma oturuyor ve hemen benimle konuşuyor. Rahatsız olmuş bir halde gazeteme gömülüyorum. İnsanın gazetesini rahat rahat okuması ne kadar da zor.

9 Eylül 1979

Akşam: Anlatacak önemli bir şey yok: Restaurant 7'de dostlarlayız; çevremizin aptallarla dolu (boya küpüne dönmüş yaşlı kadınlar, her-yeri-her-şeyi ortada bir müşteri topluluğu) olmasına karşın hoş bir dostluk anıydı. Ama bu cumartesi öğleden sonra çeşitlilik gösteren ve özgür sayılabilecek, yatıştırılamaz bir tür tavlama söz konusu oldu: Önce Bain V'de, sonuç sıfır: Tanıdığım Araplardan hiçbiri yok, ilginç hiçbiri ortada yok ve bir yığın sıkıntılı Avrupalı var; tek şaşırtıcılık genç olmayan ama pek de fena sayılmayan bir Arabın Avrupalılarla ilgilenmesi. Açıkça para istemedeıı, birinin kamışına dokunup hemen öbürüne geçiyor; ne istediği bilinmiyor. Katışıksız paradoks: Öyle bir Arap ki, ona göre yalnız kendisinin *zob*u (bu onun egosudur) değil başkalarının da *zob*u var. Patronun ardı arkası kesilmeyen, gereksiz yere uzattığı monoloğu (kesinlikle bir sohbet değil); bir Tunus otelindeki sıkıntılarını dile getiri-

yor (yiyecekler berbat, bütün genç Tunuslular da insana utanmazca asılıyorlar diye riyakarca ayıplayarak anlatıyor). Montmartre'a gidip bir jigolo aramayı düşünüyordum; belki de bu yüzden, kötü niyetle Voltaire'de hiçbir şey bulamadım. Hava çok fırtınalı, yağmur damlaları ağır, pek çok araba var. La Nuit'de kesinlikle hiçbir şey yok (oraya akşam saat beşte gitmek gerekir diyen söylentinin asılsızlığı). Bununla birlikte oldukça ince yüzlü, iri yarı esmer biri geliyor, biraz tuhaf; Fransızcası kaba, Bröton olduğunu sanıyorum; yok, annesi Macar, babası da beyaz Rus mu dersiniz, neyse Yugoslav diyelim (çok tatlı, çok sade). Bana çok hasta dedikleri Madam Madeleine (enfarktüs geçirmiş) ortaya çıkıyor koca gövdesiyle topallayarak mutfağından; mutfak masasının üstünde bir patlıcan duruyor; içeriden yakışıklı bir Faslı çıkıyor, dikkatimi çekmek ister gibi bir hali var, bana uzun uzun bakıyor; ben aşağı inene kadar yemek salonunda bekleyecek, onu hemen almadığım için bozulmuş gibi (ertesi gün için belirsiz randevu). Hafiflemiş, fiziksel açıdan rahatlamış olarak, kafamda hep rejim yapma düşünceleriyle bir ekmek satın alıyorum (çok ölçülü, ama pek fazla özveri gerektirmeyen bir rejim yapmaya kararlıyım), çok gevrek, ucunu kemiriyorum; ekmeğin kabuğu ufalanıyor metroda, yeni barometre mi ayarlamak amacıyla Rapp caddesine barometre basıncına

bakmaya gitmek için karmakarışık aktarmalar yaparak bindiğim — inatçıyımdır ben — metro bu. Taksiyle dönerken fırtına ve şiddetli yağmur var. Evde bir süre oyalanıyorum (kızarmış ekmek ve *feta* yiyorum), sonra, hazları (ya da sapmaları) *hesaplama* alışkanlığından kurtulmam gerektiğini kendi kendime söyleyerek tekrar çıkıyorum, Le Dragon'daki yeni porno filmi görmeye gidiyorum: Her zaman olduğu gibi — ve belki de daha fazla —, berbat. Yanımdakine asılmaya cesaret edemiyorum, ama yapabilirim de hiç kuşkusuz (salakça bir reddedilme korkusu işte). Karanlık odaya iniyorum; her sefer sınadığım yalnızlığımın bu iğrenç bölümünden hep sonradan pişmanlık duyarım.

10 Eylül 1979

Dün, akşama doğru Le Flore'da Pascal'in *Düşünceler*'ini okuyordum; yanımda dal gibi bir delikanlı vardı, yüzü bembeyaz, sakalsız, güzel ve garip, şehvetli görünmüyor (pantolonu deri taklidi); bir defterden ayrı ayrı kâğıtlara cümleler, şemalar kopya etmekle meşguldü; bunların şiir mi yoksa matematik mi olduğu belli değildi. Kara kaşlı kırmızı kazaklı jigolo Dany yanıma geliyor, limon suyu içiyor, çok sandviç yediği için — kimi kez de bir gün boyunca hiçbir şey yemediği için — midesinin rahatsız olduğunu söylüyor; hâlâ kalacak yeri yokmuş; kaba görünüşlü elleri nemli. Dışarıda fırtına var, yağmur yağıyor — ve de taksi yok elbette. Bu akşam hiç tuhaf görünmeyen, üstüne gri takım elbise ve kırmızı gömlek giymiş olan Saül T. ile Bofinger'ye gitmekten vazgeçiyoruz, Tournon sokağındaki küçük Çin lokantasına gidiyoruz. Saül çökmüş gibi, akşam da yavaş ilerliyor, canım sıkılıyor, yan masadakilerle ilgileniyorum:

Etli butlu bir zenci kadın var; ufak tefek Vietnamlı garson ona aralıklı olarak şirinlik yapıyor; iki Fransız var, biri oldukça yakışıklı; yanına cüzdanını, üstüne de anahtarlarını koyuyor; öbürü çiş etmek için iki kez aşağıya iniyor; tenisten söz ediyorlar, *Flushing Middows*, *Wimbledon* sözcüklerini koyu bir Fransız aksanıyla söylüyorlar, roze şarap içiyorlar. Ama, bu arada temmuzda ortaya konmuş olan sorunun bu akşam çözüme ulaşması gerekiyordu, Saül'ün bana yanıtını vermesi gerekiyordu. Ne var ki ben artık onu arzulanuyordum, yorulmuştum, sorunu çözüme ulaştırma enerjim yoktu. Hiçbir şey söylemedim, o da bir şey söylemedi elbette. Böyle olmakla birlikte çifte bir yanıttı bu. Arzuya sünger çekmek için harika bir yöntem: Uzun vadeli sözleşme; kendiliğinden oluyor bu. Yatakta Renucci'nin *Dante*'sini bitirdim, ne kadar da kötü! Hiçbir şey vermiyor bana.

12 Eylül 1979

Richard Sennett için verilen kokteylde (harika: onun, bir başkası önünde konuşamaması üstüne geliştirilen toplumbilimsel yorumlar, sanki konuşma doğal olarak yüksek bir değermiş gibi), Morin, Foucault ve Touraine'in de bulunduğu kokteylde, tuzağa düşmüş olarak (kokteyl demişlerdi, tartışmayla karşılaştık) yalnızca Olivier G. ile olan randevumu düşünüyordum. Akşam yemeği için Bofinger'ye gittik ancak bu bana ne iyi ne de hoş göründü, burası pahalıya gelecekti, çok kalabalıktı, şampanya yeterince soğuk değildi, vb. Daha sonra, ağır ağır yürüyerek Saint-Antoine caddesi ve Rivoli caddesinden geçtik, hava ılıktı, biraz sis vardı, kimsecikler yoktu ortalıkta (buralar gündüz dolaşılan mahallelerdi). Ben biraz, birbirimizden nasıl ayrılacağımız konusuyla meşguldum (Arzunun güdümü konusunda hep kararsızdım), ama aynı zamanda kendimi koyveriyordum. Oldukça iyi bir konuşma geçti aramızda,

O. da iyi görünüyordu (ne kadar güzel gözleri var). Châtelet meydanındaki bir kahvede ıhlamur içtik; biraz garipti ortam. Ayrılışımız iyi bir biçimde çözüme bağlandı; O. eve gelmek istemedi — tahmin etmiştim, korkuyordum da (hem arzumdan hem de uykumdan dolayı); pazar günü öğle yemeği için randevulaştık ve Châtelet meydanında birbirimizden ayrıldık; sarılıp beni öpmedi ama eskiden de böyle bir şey yaşamış olduğum için kırılmadım. Saint-Michel'den ve Saint-André-des-Arts sokağından yürüyerek eve döndüm; hâlâ — yorgun olmama karşın — delikanlı yüzleri görmek istiyordum; ama o kadar çok genç vardı ki bu durum canımı sıkmıştı. Le Dauphin hemen hemen bomboştu; yalnız terasın bir ucunda zenci bir delikanlı oturuyordu, elleri ince uzundu, kısa kırmızı ceketi vardı.

14 Eylül 1979

Anlamsız Akşam buluşması. Hava hem fırtınalı hem de soğuk: Berbat bir yağmur rüzgârı var; dışarı çıkmak için nasıl giyineceğimi bilmiyorum; sonunda N. Y.'den satın aldığım yeni sayılan kısa mavi bir ceket giyiyorum üstüme (fermuarlı astarını da geçiriyorum); boynumu omuzlara gömülmüş gibi gösteriyor, kolları çok uzun, iç cebi yok, her yanımı nesnelerle dolmuş gibi hissediyorum, bunları yitirmek tehlikesi de caba — purolarımı koyduğum kılıfı aynı ceket yüzünden kaybetmiştim; bu Akşam buluşmasında daha şimdiden rahatım kaçtı. Modern Sanat Müzesi'nde (iç karartıcı bir mahalle) Playnet'nin ressamları sergisinin sanatçı ve özel çağrılılara açılışı var; şaşırıp kalıyorum birdenbire, hemen güzel, çok parlak, rengarenk görünüyor sergi bana; benim asıl canımı sıkanlar tanıdığım kişiler, kuramcılar, hüzünlü olanlar (Devade, Cane, Dezeuze); çok kalabalık, açılış günü konuşmaları duyuluyor. (Not defteri-

ne birşeyler yazan sıradan gözlüklü bir adam "Çok bok var, ama hepsi değil" diyor: Büyük bir olasılıkla, sergiyi kıştırtıcı bir saldırganlıkla baştan başa dolaşan iki çam yarmasına verilmiş içten olmayan ve korkakça bir yanıt.) Sollers'i, Pleynet'yi görüyorum, sonra bir sergiye uzun süre bakmayı asla beceremediğimden, kimseye sezdirmeden sıvışıyorum. Lucien Naise ile birlikte Alma'ya doğru biraz yürüyorum: Çok kibar biri ama onun konuşmalarına katılmayı başaramıyorum (oysa bunlar gurur okşayan kayıtsız şartsız olan sözler — ya da bu yüzden mi yoksa? çünkü bu durum beni büzülüp kalmak zorunda bırakıyor, oysa ben yanıtımı engelleyen şeyden hiç hoşlanmam), biraz terli, şehvetten yoksun bedenine (özellikle) de suç ortaklığı yapamıyorum. Pinter'ın *No man's land*'inin Gymnase'daki prömiyerine gitme sıkıntısından dolayı daha şimdiden donmuş gibiyim — belki de kısa ceketimden dolayı; karar veremiyorum. Canım şampanya istiyor, gidip Chez Francis barında içeceğim; burası lokanta, bar ise garsonların gevezeliklerine yarıyor ancak, orada hesaplarını yapıyorlar, kâğıt paralarını sayıp döküyorlar. Metroya biniyorum, angarya gibi geliyor. Bonne-Nouvelle bulvarı, her şey korkunç burada, soğuk var, insanlık sapıtmış, iddialı ve korkunç bir yığın küçük lokanta (sandalyeleri süslü püslü), bir yığın üçüncü bölge ya da porno

sineması var. On beş dakika erken geldiğim için, bir prömiyer salonunda kısa ceketimle beklemekten şaşırmış halde, ne yapacağımı bilmeden, bir fincan kahvenin (oturulacak kahveler de öylesine sefil ki) de beni çeyrek saat oyalayamayacağını tahmin ederek Bulvar boyunca yürüdüm; bu da Pinter'ın zararına oldu; çünkü zamanında geri dönmekten vazgeçtim (gerçekte: hiçbir *sonuç* yok); canım Le Flore'a gitmek istiyordu, ama vakit çok erkendi ve akşamın fazlasıyla uzamasına neden olurdu; gidecek bir sinema aradım, hiçbir şey hoşuma gitmiyordu, ya da film başlamış oluyordu; yine de Pialat'nın bakalorya sınavına giren gençlerle ilgili bir filminin gösterildiği bir sinema buldum (J.-L. bundan bana harika diye söz etmişti, kendi tarzında elbette, yani her türlü estetik nitelikli ölçütten yoksun ve yalnızca kendisini ilgilendiren duygusal-düşünsel izlenimlere göre). Her ne kadar mükemmel de olsa ve hakkında düşünülen bütün iyi şeyleri doğrulasa da film bir an için bana çekilmez geldi: *Verismo* akımı doğrultusundaki toplumsal "çevre" betimlemelerinden hiç hoşlanmam; filmde bir tür "genç" ırkçılık vardı (insan kendini kesinlikle dışlanmış hissediyordu), aşırı derecede heteroydu, ben de yoksullardan yana olunması gereken şu çok güncel mesaj tipini hiç sevmem (gençliğin kapanmış ufku, vb.), ayrıca bunun bütün evreni saçmadır: Yoksulun küs-

tahlığı, zamanımız böyle işte. Sinemadan çıkarken ve Opera'ya doğru giderken gençlerden oluşan gruplara rastlıyorum; kızın biri filmdeki gibi bir şey söylüyor. Sokakta devam ettiğine göre "gerçek" bu film. Saint-Germain'e gelirken, Drugstore'dan biraz yukarıda çok yakışıklı beyaz bir jigolo beni durduruyor; güzelliği, ellerinin inceliği beni şaşkınlık içinde bırakıyor, ama yılgın ve yorgun halde olduğumdan ileriki bir tarihe randevu veriyorum. Le Flore'da yanımda Laos'lu iki yaratık var, biri fazlasıyla efemine, öbürü "oğlan" görünümüyle hoş duruyor: Sevimli küçük bir sohbet, ama ne yapılabilir ki? (Hâlâ yorgunum, gazete okumak istiyorum.) Gidiyorlar. Güç bela, migrenden sersemlemiş bir halde eve dönüyorum; bir Optalidon aldıktan sonra *Dante*'yi okumaya devam ediyorum.

17 Eylül 1979

Dün pazardı, Olivier G. öğle yemeğine geldi; normalde, aşık olduğumu kanıtlayan bir özen gösterdim onu beklerken, buyur ederken. Ama, daha yemek başlar başlamaz çekingenliği ya da araya koyduğu mesafe beni korkutuyordu; ilişkiden kaynaklanan hiçbir mutluluk yoktu — tam tersine. Öğle uykusuna yattığım sırada yanıma yatağa gelmesini söyledim, çok kibarca geldi, yatağın kenarına oturdu, resimli bir sanat kitabı okudu; kolumu ona doğru uzatsaydım, bedeni ulaşamayacağım kadar uzaktaydı, hiç kıpırdamıyordu, içine kapanıktı, hiçbir sevgi belirtisi yoktu; zaten hemen öbür odaya gitti. Bir tür üzüntü kapladı içimi, ağlamak istiyordum. Oğlanlardan vazgeçmem gerektiğini açıkça görüyordum; çünkü, onlar bana karşı hiçbir arzu beslemiyorlardı, ben de kendi arzumu kabul ettirmek için ya gereğinden çok titiz ya da gereğinden çok beceriksiz davranıyorum; bu benim tüm flört girişimlerimle or-

taya çıkmış kaçınılmaz bir olgu; hüzünlü bir yaşamım var ve son olarak canım sıkılıyor, bu ilgiyi ya da bu umudu yaşamımdan çıkarmak gerek. (Dostlarımı bir bir ele alsam — artık genç olmayanlar dışında —, her seferinde bir başarısızlık söz konusu olduğunu görüyorum: A., R., J.-L. P., Saül T., Michel D.—R. L., çok kısa, B. M. ve B. H., arzu yok, vb.). Geriye de yalnızca jigololar kalıyor bana. (Peki ama dışarı çıktığım zamanlar ne yapacağım? Sürekli olarak genç erkekler dikkatimi çekiyor, onlarda arzulanacak bir şeyler buluyorum hemen, onlara aşık olmayı arzuluyorum hemen. Ne olacak dünyanın görünümü bundan sonra benim için?) — O. için biraz piyano çaldım, isteği üzerine, o andan başlayarak artık kendisinden vazgeçtiğimi biliyordum; her zamanki gibi o çok güzel gözleriyle bakıyordu, yüzü tatlıydı, uzun saçları ona bu tatlılığı vermişti: Nazik ancak ulaşılmaz ve gizemli bir varlıktı, ama aynı zamanda hem tatlı hem de mesafeli biriydi. Sonra çalışmam gerekiyor diyerek onu gönderdim; artık bitmiş olduğunu ve bu çocuğun ötesinde birşeyin, *bir* delikanlının aşkının da bitmiş olduğunu biliyordum.

ROLAND BARTHES

Ara Olaylar*

Türkçesi: Sema Rifat

Fransız denemecisi, eleştirmeni ve parçalı anlatımın ustası Roland Barthes bu yapıtında özel yaşamının gizlerini sunuyor okurlarına.

Mutluluğun hazla başladığı, düş kırıklıklarıyla söndüğü, hüzünle noktalandığı bir duygular evreni:

"O. eve gelmek istemedi-tahmin etmiştim, korkuyordum da- (hem arzumdan hem de uykumdan dolayı); Pazar günü öğlen yemeği için randevulaştık ve Châtelet meydanında birbirimizden ayrıldık; sarılıp beni öpmedi ama eskiden de böyle bir şey yaşamış olduğum için kırılmadım. Saint-Michel'den ve Saint-André-des-Arts sokağından yürüyerek eve döndüm; hâlâ-yorgun olmama karşın-delikanlı yüzleri görmek istiyordum; ama o kadar çok genç vardı ki bu durum canımı sıkmıştı. Le Dauphin hemen hemen bomboştu; yalnız terasın bir ucunda zenci bir delikanlı oturuyordu, elleri ince uzundu, kısa kırmızı ceketi vardı."

ISBN 978-975-570-371-8

* SEL YAYINCILIK